

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 43.

Lördagen den 21 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 14 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Fortsattes öfverläggningen rörande *punkterna 2, 3, 4 och 5* i *Angående försvarsväsendets ordnande.* Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpliktslag m. m. utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 15 och 16 samt de delar af Dess nådiga proposition N:o 1, som dermed ställts i förbindelse, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i samma eller dermed sammanhängande ämnen; och lemnades ordet till

Herr J. Fr. Carlsson, som anförde: Herr vice Talman! Mine Herrar! Då nu nära ett dygn förflutit sedan jag begärde ordet, torde jag göra Kammaren den bästa tjensten med att afstå. Jag begärde ordet hufvudsakligen derföre, att jag icke förut varit i tillfälle att inför Kammaren tillkännagifva min åsigt i denna fråga. Jag skall vid sådant förhållande afstå från att vidare än i största korthet angifva min ståndpunkt.

Så vidt jag kunnat uppfatta denna frågas behandling så väl vid föregående riksdagar som under diskussionen i går, så tror jag alla äro ense derom, att vårt försvar behöfver stärkas. När man är så ense i hufvudsak, förefaller det högst besynnerligt, att man icke kan komma till något resultat. Då framställer sig sjelfmant den frågan: hvad är orsaken härtill? Mine Herrar! man behöfver icke söka länge efter svaret på denna fråga. Orsaken ligger helt enkelt deri, att man icke vill godkänna den efter mitt omdöme rigtiga principen om likställighet mellan alla svenska medborgare, och föreliggande betänkande är ett tydligt bevis derpå, att man icke vill slå in på en sådan väg.

Här har blifvit sagdt, att den, som icke vill bifalla Utskottets förslag, vill ingenting. Men, mine Herrar, med hvad skäl kan man framkomma med ett sådant påstående? Vi hörde i går min ärade granne till höger, Herr Key, upplysa om, huru bördorna af det för-

Angående försvar, vi ega, äro fördelade i landet. Icke nog med att olikhet i detta hänseende råder mellan stad och landsbygd, utan stor skillnad förefinnes äfven mellan olika landsbygder. Och härtill kommer att inom en och samma ort en del af jorden blifvit pålagd denna börda under det en annan del derifrån är befriad. Om man nu fordrar, att en rättvis fördelning af bördorna mellan svenska medborgare skall iakktagas, är då detta för mycket fordradt? Jag tror det icke, och förrän man vill ingå på denna grundsats, tror jag det vara föfångt att söka åstadkomma ett starkt försvar. Ty, om det äfven skulle lyckas å ett visst håll att genomdrifva en lag om vårt försvar med bibehållande af dessa orättvisa grunder, skulle det försvaret vara starkt, om genom detta en viss samhällsklass, en del af Sveriges jordegande befolkning komme att undertryckas i sin rätt? Jag tror det icke. Jag tror tvärtom, att styrkan af ett försvar ligger i den sanna fosterlandskärleken och den vinnes icke genom att undertrycka en viss klass. Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, utan får jag yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Keys skrivelseförslag.

Herr Peyron: Nog vet jag, att den ärade representanten från Östergötland, som i går på förmiddagen uttalade sig så kraftfullt, jemte många andra, kanske med honom liktänkande, i denna Kammar, skola säga för sig sjelfva, såvida de icke uttala det högt: hvad den der säger, bry vi oss icke om, ty han har icke varit med tillräckligt länge. Jag inser visserligen delvis det berättigade i en sådan tankegång från dessa Herrars ståndpunkt och jag skall taga det såsom en allvarlig varning för att icke yttra ett enda ord i sak.

Då emellertid den fråga, som nu föreligger, är den viktigaste som förekommit och antagligen skall förekomma under min riksdagsmannaverksamhet, och jag icke förut varit i tillfälle att uttala mina åsikter deri, anser jag det vara min skyldighet att icke låta vare sig samtid eller efterverld sakna kännedom om, till hvilket läger jag slöt mig den 21 April 1877, då vårt älskade fosterlands framtida sjelfständighets vara eller icke vara behandlades inom Andra Kammaren. Många talare hafva i går förklarat, att de icke voro tillfredsställda med Kongl. Maj:ts förslag, att de icke voro tillfredsställda med Utskottets förslag och att de icke heller voro tillfredsställda med något annat af de förslag, som förelåge till behandling. För min del måste jag säga, att det bland dessa förslag, som mest tilltalat mig, är det Kongl. förslaget, men mina åsikter derom torde vara för denna Kammar fullkomligt likgiltiga. Då emellertid, såsom för mig synes, det nu hufvudsakligast föreligger att fatta ett beslut, om man vill höra antingen till dem, som nu vilja göra något, eller till dem, som genom frågans uppskjutande till en oviss framtid icke vilja göra något, och jag hör till dem, som vilja göra något, men detta något, efter mitt förmenande, icke kan vinnas på annat sätt än att ansluta sig till Utskottets förslag, så ber jag, att

för min ringa del få yrka bifall till detta förslag, i den förtröstan, att på det blad af fäderneslandets historia, vi i dag nedskrifva, alltid kommer att läsas en gryning till vårt fosterlands framtida lycka och sjelfständighet.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Herr Sundin: Jag skall icke onödigt länge upptaga Kammarrens tid, då jag nu i största korthet kommer att redogöra för de skäl, på hvilka jag byggt valet af mitt votum i den föreliggande frågan.

Jag har, såsom Herrarne behagade erinra sig, icke tillföre varit i tillfälle att deltaga i de öfverläggningar, som inom representationen egt rum rörande denna för vårt land högst viktiga fråga: försvarsväsendets ordnande. Jag har således icke heller varit med om att underteckna några skrifvelser till Kongl. Maj:t, hvarigenom en önskan blifvit uttryckt, att ordnandet af detta försvar skulle ställas på den ena eller den andra grundvalen, och jag står derföre i detta ögonblick på en friare ståndpunkt än större delen af eder, mine Herrar!

Jag har då vid besvarandet af den nu föreliggande frågan för mig uppställt en annan. Denna fråga lyder så: hvad resultat vinnes genom att antaga det ena eller det andra af de nu föreliggande förslagen? Jag har besvarat denna fråga för mig sjelf på detta sätt: Genom att antaga det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget undanskjutes den stora frågan om försvarsväsendets ordnande i dess helhet minst ett år och sannolikt en vida längre tid framåt; genom antagande af detta skrifvelseförslag undanskjuter jag äfven den partiella förbättring af vårt försvarsväsende, som af alla erkännes vara nödvändig. Genom antagande af Försvars-Utskottets förslag undanskjuter jag också frågan om försvarsväsendets *totala* ombildning, men jag undanskjuter *icke* frågan om den *partiella* förbättringen af försvarsväsendet.

Jag har vidare för mig uppställt följande fråga: i hvilka afseenden äro meningarna *icke* delade i försvarsfrågan? Jo, meningarna äro icke delade derom, att vårt försvarsväsende *måste* förbättras. Vår armés nummerstyrka är för liten, den måste förhöjas. Man är ense derom, att på frivillighetens väg det icke låter sig göra att höja nummerstyrkan af vår armé till hvad behovet kräfer. Man är således ense derom, att den värnpligtiga styrka vår armé eger i beväringen måste genom värnpligtens utsträckning ökas så, att genom densamma nummerstyrkan af vår armé kan uppbringas till hvad den behöfer vara.

Man är vidare ense derom, att den öfning, som nu medgifves åt vår beväring, är alltför ringa, för att denna beväring skall med hopp om framgång kunna skickas mot våra fiender. Man är vidare ense derom, att nödvändigheten kräfer att ordna denna beväringinstitution så, att en mobilisering af vår armé i krig är möjlig att skyndsamt verkställa. Man är slutligen ense derom, att billigheten kräfer att bereda lättnad i rust- och rotehållarnes bördor.

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

Då man är ense om alla dessa saker; så och då, så vidt jag kan bedöma frågan, Utskottets föreliggande betänkande gör det möjligt att delvis och till en ganska hög grad afhjelpa dessa olägenheter, om hvilka man i allmänhet är ense att de *måste* afhjelpas, har jag icke tvekat att med min röst biträda detta Utskottets betänkande.

Man har sagt, och detta med skäl, att svenska folket åtager sig derigenom stora bördor. Det är en stor sanning; dessa bördor drabba oss, men de drabba i ännu högre grad våra efterkommande, våra söner, som vi ställa i ledet. Ja, jag har också en son, men jag ställer honom gerna i ledet. Man har här gifvit löften om offervillighet. Nåväl, jag vill också gifva det löftet, att jag skall söka dana denne min sons sinne så, att han aldrig skall känna sig förödmjukad öfver att stå i ledet bredvid den simplaste svenske man; att han skall hafva sin ära uti, att i tapperhet och hängifvenhet gå så långt som den ringaste svenske man och att han skall känna sig stolt öfver att stå i ledet vid sidan af den tappreste, äfven om denne är klädd i trasor.

Herr Danielsson: Att denna fråga, som i och för sig sjelf är så stor, skulle framkalla en mängd vackra yttranden, anslående på fosterlandskänslan, har jag naturligtvis väntat mig, men att åt denna diskussion från ett visst håll skulle gifvas, så att säga, en ensidig rigtning var verkligen något mera än jag trodde. Jag frågar eder, mine Herrar: hvad tvista vi egentligen om? Tvista vi om viljan att försvara vårt land? Nej, derom tvista vi icke.

En talare här midt öfver sade i går, att Utskottet varit enigt om, att tillstyrka ökade öfningar för beväringen, men om den saken voro ju äfven reservanterna ense, så det är icke heller detta vi tvista om.

Det är om sjelfva den princip, som ligger till grund för den nya arméorganisationens kostnader vi äro oeniga, det vill säga om den *grund*, hvarefter förmögenheten skall deltaga i de ökade kostnaderna landets försvar kräfver.

Detta hafva vi tvistat om i Utskottet och *detta* tvista vi äfven nu om här i Kammarerna, men alldeles icke om, huruvida vi verkligen vilja försvara vårt land eller icke.

Man har förebrått denna Kammares majoritet, att den icke vore konsekvent, derföre att den icke nu vill antaga Regeringens förslag till ny arméorganisation, oaktadt den sjelf begärt det.

Jag går tillbaka till år 1867, då Riksdagen första gången i denna fråga aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och hvarpå Regeringen svarade med 1871 års arméförslag, hvilket dock på intet sätt utgjorde något svar på 1867 års skrifvelse.

År 1873 skref Riksdagen å nyo till Kongl. Maj:t i samma ämne, och svaret blef 1875 års förslag, hvilket icke heller var något svar på 1873 års framställning, utan något helt olika.

På så sätt har denna fråga gång efter annan ställt sig emellan Regeringen och Riksdagen och så är äfven förhållandet i år.

Man har här för Utskottets förslag åberopat en auktoritet inom Utskottet, hvars namn man icke vågat nämna. Jag skall icke heller våga detta, men då man börjat att åberopa denna person såsom en auktoritet, skola vi se, huru han förhållit sig i frågan. År 1871 var han med om hvad Kongl. Maj:t föreslog, såväl vid lagtima som urtima Riksdagen, men detta hindrade honom icke att äfven biträda Riksdagens år 1873 beslutade skrifvelse, oaktadt denna till sina hufvudgrunder är betydligt olika med det förslag, Regeringen 1871 framlade. Slutligen biträdde samme man äfven år 1875 Regeringens förslag, oaktadt detta på intet sätt utgjorde något svar på 1873 års skrifvelse. Jag frågar eder, mine Herrar, kan en person, som uppför sig så, anses såsom en auktoritet?

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

Denna Kammare har gått säkert och orubbligt fram på den jemna stig, hvarifrån den förelagt sig att icke afvika, nemligen att aflyfta ojemna bördor och på samma gång ådagalägga, att den verkligen vill försvara sitt land.

Då frågan gäller så att säga två så stora principer — personlighets- och förmögenhetsprincipen, det vill säga den principen, att hvarje man som det förmår skall i försvaret än ytterligare deltaga, och den grund, efter hvilken vi skola deltaga i kostnaden för landets försvar, så frågar jag, hvilket af de båda partierna inom Kammarerna är mest fosterländskt och hvilketdera är det, som vill undanskjuta frågans afgörande? Är det vi eller I, mine Herrar, som, då det endast är fråga om penningar, icke viljen bidraga i den mån vår förmögenhet det tillåter?

Man har under denna frågas behandling i Utskottet hört så mycket beräkningar och det har varit ett sådant nagelfarande med siffror, att man ovilkorligen måste förundra sig öfver, att dessa herrar, som äro så fosterländskt sinnade, ändock knussla så mycket då det gäller en så stor sak.

Att komma till något resultat i frågan är alldeles omöjligt, så länge dessa herrar icke vilja lyssna till den röst, som rättvist fordrar utjemningar af gamla, orättvisa bördor, och detta förundrar mig så mycket mera, som just den äsigtan var erkänd och klart framhållen i den ofta nämnda skrifvelsen till Kongl. Maj:t år 1873 och hvilken så att säga bör vara en grundlag i våra sträfvanen för lösningen af denna fråga.

Här yttrades i går af en talare här framför mig, att inom Utskottet den ena dagen med god aptit förtärts, hvad man den andra dagen qväljes vid. Jag skulle hafva önskat, att åtminstone icke han kommit med ett sådant yttrande, ty den som kan — förlåt jag tager bilden — likt flaggan här ute på stängen vifta åt hvilket håll vinden blåser, han bör icke gifva sådana antydningar.

Man har här äfven påstått, att vi landtmannapartister genom vårt skrifvelseförslag skulle begära en afskrifning af den enda armé

Angående för- vi ega. Jag frågar eder, mine Herrar, hvem af oss har begärt nå-
svarsväsendets got sådant?
ordnande.

(Forts.)

Vi hafva tvärtom både önskat och sagt, att vi vilja bibehålla den aktiva styrka, vi nu ega, vid samma numerär som förut, och vi hafva dessutom tillkännagifvit, att vi vilja gå ännu längre, då vi göra våra egna söner värnpligtige. Kan det då vara riktigt att säga, att det är vi, som vilja afskrifva armén? Nej, mine Herrar, ett sådant påstående är origtigt.

Vidare har en talare i denna Kammare yttrat, att, om vi hade en lag, som berättigade till en allmän folkomröstning, skulle frågan få en helt annan utgång än landtmanpartiet tror; men jag är fullt förvissad derom, att den ärade talare, som yttrade detta, grundligt misstager sig, om han tror något sådant.

Skulle vi anställa en sådan allmän folkomröstning, är jag fullkomligt öfvertygad, att den skulle utfalla ungefär på samma sätt, som den omröstning, som skedde, innan den stora och viktiga representationsfrågan löstes, ty då skedde verkligen en sådan omröstning. De personer *den* folkomröstningen gälde hade visserligen makten i sina händer, men de hade icke folkets fulla förtroende och de måste då vika för den allmänna opinionen. Äfven om makten här mot vår vilja skulle fälla utslaget, tror jag dock, att flertalet af svenska folket skulle stå på vår sida, om det tillätes dem att uttala sina öskningar.

För min del får jag tillstå, att jag, såsom äfven synes af min reservation, varit af annan åsigt än den, hvartill Utskottet kommit, endast i tvenne punkter; men då dessa punkter äro så väsentligen olika mot Utskottets förslag, är det alldeles klart, att jag icke kan biträda detsamma. Då man vill förvandla rust- och rothållarnes ursprungliga skyldighet att hålla soldat till skyldigheten att hålla befäl — ty här är egentligen fråga att bibringa soldaten de kunskaper att han kan befordras till korporal eller vice korporal — och att således den soldat, som förr var rust- och rothållarens *man* i ledet, nu skall blifva både hans *man* och hans *befäl*, så har jag ansett rättvist att den ökade börda som häraf uppstår icke bör läggas på rust- och rothållaren utan på staten i sin helhet, ty det är icke rimligt att begära, att rust- och rothållarne skola göra så stora uppoffringar på fäderneslandets altare, under det andra vida förmögnare samhällsklasser med lätthet gå detta altare förbi, utan att göra några nämnvärda offer derpå. Det skulle för mig vara i högsta grad smärtsamt, om denna fråga finge en sådan utgång, att det stora flertalet af landets invånare kunde med skäl vända sig mot oss med det hemska ropet då faran hotar: »Vi hafva ingenting att förlora!» Mätte vi icke handla så att vi på något sätt bidra att frammana dessa hjertskriande ord. I kunnen väl icke tänka, mine Herrar, att vi så skola förtrycka vår modernäring jordbruket, att detta icke kan hålla jemna steg i framåtskridande med industrien. För min del hyser jag den öfvertygelsen, att det icke

kan finnas någon blomstrande stad utan en blomstrande landsbygd, ty huru det än är, så måste ändå landet alltid utgöra städernas förnämsta näringskälla. Vi böra väl då icke lägga sådana bördor på jordbrukarne, att de, som plöja fälten, beså och skörda dem, icke kunna göra det på samma gång med vinst för sig sjelfva som för samhället, ty då är hela samhället redan underkufvad.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Det är, emedan jag hyser sådana åsikter och känslor, jag beder Herrarne vid behandlingen af denna fråga tänka på, att det äfven här gäller en penningfråga, och att vi således blifva i tillfälle få se, hvilka som här äro mest fosterlandsälskande.

Om I verkligen älsken edert fädernesland så högt, som I sägen, mine Herrar, så bevisen detta genom att icke alltför mycket spara på styfvern, då det gäller en så stor sak och då äfven rättvisan det kräfer. Jag har nu hört så mycket ordas såväl inom Utskottet som i Kammaren om de så kallade lindringar, som rust- och rotehållare genom Utskottets förslag skulle erhålla, men för mig är det alldeles tydligt och klart, att desamma i stället för lindringar tvärtom, såsom jag redan antydte, utgöra en förökad börda, och jag tror, att det skall vara omöjligt för Herrarne att bevisa något annat.

Man har här vidare sagt, att det skulle vara omöjligt för Kongl. Maj:t att framkomma med något annat arméförslag, emedan meningarna derom äro så delade.

För min del vågar jag deremot påstå, att, om Kongl. Maj:t med ifver och kraft vill hafva frågan löst, så äro icke meningarna så delade, att man icke kan klart och tydligt se, hvart man vill komma med försvarsorganisationen. Det oaktadt har här oupphörligt tryckts endast på landtmannapartiets åsikter, men alldeles icke på den andra sidans. Tro Herrarne, att det är på sådant sätt, man löser stora och viktiga frågor, så bedragen I eder, ty vid sådana tillfällen som detta bör man taga hänsyn till frågan i sin helhet och icke till några parti-intressen.

Jag skulle lifligt önska, att frågan blefve löst redan vid denna riksdag, och som jag, efter hvad Herrarne sett, vid Utskottets betänkande fogat en särskild mening, är det helt naturligt, att jag ingenting högre skulle önska, än att densamma blefve bifallen. Jag är visserligen öfvertygad, att densamma är stödd på fasta och rättvisa grunder; men då jag icke fått något understöd för densamma och det är alldeles gifvet, att jag icke kan biträda Utskottets förslag, hvaremot jag reserverat mig, måste jag i valet mellan Utskottets och Herr Keys skrifvelseförslag sluta mig till det senare. Jag gör detta så mycket hellre, som det deruti endast är fråga om att uppskjuta sakens afgörande några få månader till nästa riksdag. Jag har med all kraft framhållit, att i detta förslag skulle inflyta orden »till nästa riksdag» på det att hvar och en må klart se, att vi icke vilja för längre tid undanskjuta frågan. Vi vilja nog hafva frågan i sin helhet löst så snart som möjligt, men det är Herrarne som icke vilja det, och derfore söka Herrarne att, på samma sätt

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.

(Forts.)

som Utskottet gjort, endast ytterligare trassla in denna fråga för att sedan få behålla detta trassel, utan att göra något för att utreda detsamma.

Jag hemställer emellertid, huruvida det kan vara klokt att så gå till väga i en stor fråga, att vi ännu längre skola få behålla detta stora och splittrande tvistefrö på dagordningen.

Skulle regeringen nu vilja lyssna till den åsigt, som af mig och andra här förfäktats, tror jag det skulle vara ganska lätt för regeringen att till nästa Riksdag aflåta ett nytt arméförlag. Materialerna dertill äro ju redan färdiga. Värnpligtslagen har ju så många gånger redan af Utskott nagelfarits och öfningslagen är ju äfven så färdigskrifven, att endast några ord och siffror deri behöfva ändras; med ett ord — allt är ju nu så i ordning, att icke några synnerligen svåra förarbeten återstå, och då bör det väl icke vara förenadt med några synnerliga svårigheter för regeringen att om några månader framlägga ett nytt förslag och dertill föga de vilkor som i herr Keys förslag äro upptagna.

Här uppträdde i går bland andra en talare, som, efter hvad vi alla veta, har en stor förmåga att lägga sina ord; men han besitter äfven en lika stor förmåga att framställa hvilket förslag som helst så som skulle det hänga i luften; han lägger sina ord så att de med glans skjuta i luften och han kan äfven med mycken lätthet utveckla fanor som fladdra i luften. I detta fall skulle jag dock vilja hemställa till den ärade talaren om det icke vore bäst att hålla sig på fast mark, ty jag tror att för lösningen af denna stora fråga föga vinnes genom att söka anslå känslor som alls icke höra hit; detta innebär endast ett sidosprång från den egentliga frågan. Här gäller det icke att utveckla några fanor eller skjuta några kulor i luften, här gäller frågan endast pengar. Vi stå icke här, som en talare i går yttrade, och tigga några almosor. Jag skulle aldrig höja min röst, om frågan gälde endast mitt eget intresse; men, mine Herrar, här gäller frågan ett stort allmänt intresse, det gäller den modernäring som utgör vårt samhälles kärna, och då *den* står på spel, då måste man uttala sin mening. Derföre om Herrarne också lyckas få öfningslagen antagen, så vill jag ändock rösta mot de föreslagna lindringarne; jag vill icke taga emot dessa så kallade lindringar, ty kunna vi bära den ena delen af bördan, så hoppas jag vi ock skola förmå bära den andra delen. Men om det blir något lyckligare för vårt land om Herrarne få sin vilja fram, det få vi väl se.

Jag kunde väl ännu hafva åtskilligt att orda i denna fråga, men då redan så många talare yttrat sig och många ännu återstå, som begärt ordet, torde det vara öfverflödigt att jag längre upptager tiden. Innan jag slutar vill jag dock nämna att jag fick i går emottaga ett förslag som utgjorde en omarbetning af det förslag jag i min reservation framställt, men jag vill äfven tillkännagifva att jag aldrig sett detta förslag förr än det i går framlades på min pulpet. Naturligtvis skulle jag icke hafva något emot att under-

stödja detta förslag, då det, som sagdt, innehåller hufvudsakligen detsamma som mitt förslag och kanske till och med i åtskilliga afseenden är bättre, men då jag icke hört någon annan än förslagsställaren, Herr Hægström, förorda detsamma, och det väl icke lär vara han och jag ensamma som hafva att afgöra denna fråga, utan detta tillkommer Kammarens majoritet, så tror jag icke att det kan leda till något resultat. Detta har jag velat säga för att låta Herrarne veta att jag icke haft något finger med i det förslaget. Jag skall icke tillåta mig att framställa något yrkande om bifall till min reservation och icke heller på bifall till Herr Hægströms förslag; men deremot vågar jag hos herr Talmannen anhålla, att då diskussionen förklarats slutad, herr Talmannen måtte framställa särskilda propositioner på hvardera af de tre momenten A, B och C af punkten 2:o, på det vi, för den bündelse mom. A af Kammarens bifalles, må komma i tillfälle att rösta emot de i mom. B föreslagna lindringarne. Stunden är allvarlig och dagen har sin djupa betydelse; historien skall en dag döma mellan oss och eder. Jag vågar icke gå denna dom i förväg men jag tillåter mig uttala den fasta förtröstan att denna dom icke skall jäfva vår rättvisa sak. Jag slutar nu med att om Herrarne vilja fullfölja sina afsigter och skulle vinna sin sträfvan, så ställer jag till er samma uppmaning som af en nuvarande ledamot af Kammarerna för ett par år sedan ställdes till majoriteten inom Kammarerna: »gagnar det staten, så slå till.»

Herr Lyth: Till en början ber jag att få förklara, det jag icke ännu gör något försök att gendrifva alla de många olika åsigter och påståenden, som under diskussionen framstälts af de talare som förut uppträdt; ty detta tror jag skulle vara lönlös möda. Blott ett påstående af den näst föregående talaren vill jag tillåta mig att bemöta. Han sade nemligen, icke en utan flera gånger, att här gäller frågan *endast* pengar, detta var hans egna ord; det är icke många minuter sedan han yttrade dem, så att Herrarne torde sjelfva ännu hafva dem i minnet. Nej, mine Herrar, det är icke endast pengar det här gäller; det gäller något vida mera, det gäller nemligen ett älskadt fosterlands tidsenliga och betryggande försvär. För min del åtminstone sätter jag detta i *första* rummet, och pengarne först i det andra; och jag är fullkomligt viss derom, att min uppfattning härutinnan är den rätta. På samma gång vill jag dock äfven nämna, att jag står på samma ståndpunkt som landtmannapartiet derutinnan, att jag anser billigheten fordra att någon lättnad beredes hemmanssegarne i rustningsbesväret och grundskatterna; jag skulle vara den förste att gå in på att från jorden helt och hållet aflyfta dessa onera, blott jag på samma gång erhåller full garanti derom, att ett för vårt land betryggande och tidsenligt försvär blir af Riksdagen godkänt och medgifvet.

Sedan jag förutskickat denna anmärkning, ber jag att nu få öppet förklara, det jag kommer att rösta för Utskottets förslag, men

Angående försvärens ordnande.
(Forts.)

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

på samma gång ber jag att få tillägga, det jag icke gör detta med gladt hjerta. Jag måste nemligen tillstå, att detta förslag icke innebär någon egentlig lösning af den stora frågan om vårt lands försvar; men jag anser detta val vara det bästa, som under för handen varande förhållanden kan göras, i fråga om denna med afseende på vårt fäderneslands framtida sjelfständighet och trygghet allra vigtigaste angelägenhet. Såsom förklaringsgrund till hvad jag nu yttrat torde jag blott böra erinra Herrarne om något, som åtminstone för de flesta är förut bekant, nemligen att jag är en varm och upprigtig vän af den allmänna värnpligten. Jag vet väl att detta ord icke har någon rätt god klang inom denna Kammare; men detta förhållande, huru sorgligt det än förefaller mig och huru gerna jag än önskade att det vore annorlunda, kan dock icke ändra min fasta och som jag hoppas orubbliga öfvertygelse i detta afseende. Det bör derföre icke förundra någon, att jag för min del anser den dag, då det af Kongl. Maj:t till 1875 års Riksdag framlagda härordningsförslag föll genom att Riksdagen förklarade att den icke kunde godkänna värnpligtens idé i den utsträckning Kongl. Maj:t då föreslagit, för en för fäderneslandet olycklig dag, och jag fruktar storligen att Andra Kammaren då begick ett felsteg, hvilket jag hoppas att den icke måtte allt för dyrt få ångra. En talare, hvars ord väger mycket tungt inom denna Kammare och hvars insigter och fosterlandskärlek jag vet att till fulla uppskatta, yttrade i går mycket riktigt, att föreliggande fråga ytterst gäller huru stor tunga man anser sig kunna pålägga de värnpligtige. Deri ger jag honom fullkomligt rätt; men då han på samma gång påstod, att på landsbygden det skulle råda stor motvilja mot den allmänna värnpligten, så kan han väl må hända äfven derutinnan hafva till en del rätt, han må t. ex. hafva rätt hvad beträffar Halland, men han har icke rätt hvad beträffar Gotland. Jag känner väl till förhållandena på Gotland; der hafva vi redan länge haft allmän värnpligt införd och vi äro öfvertygade derom, att det icke vore så farligt att utsträcka den till och med något längre än i Utskottets förslag ifrågasatts. I min hemort har man lifliga sympatier för denna allmänna värnpligt, och just i dag på morgonen har jag derifrån mottagit bref, der man, under uttalande af varma välönskningar för framgången af Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, derföre att detta är det enda som med utsigt om framgång för närvarande kan göras, dock säger sig hellre hafva sett att en långt större utsträckning af allmänna värnpligten nu kunnat blifva antagen. Dessutom, mine Herrar, vågar jag påstå, att äfven om en sådan allmän opinion skulle finnas i landet mot den allmänna värnpligten, så böra vi visserligen beakta den, men vi böra derföre icke låta oss ledas af densamma, ty är det en sanning, som ej lätteligen lär kunna bestridas, att allmänna värnpligten är den enda grund, hvarpå vi kunna bygga ett tidsenligt och tryggande försvar för vårt land, så vågar jag påstå att det tillkommer oss, mine Herrar, att hvar och en i sin stad

och på sin ort söka strida och kämpa emot en sådan opinion, der den finnes, på samma sätt som, enligt sagan, Thor med sina bockar gjorde emot jättarne; ty den enda rätta lösningen af den stora frågan är införandet af allmän värnpligt och borttagandet af det onus, som för landets försvar för närvarande tynger på jorden.

Sedan jag nu tillkännagifvit min ställning till denna fråga öfvergår jag till att visa, hvarför jag icke anser mig kunna godkänna det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget. Jag tänker mig nemligen, om detta skrifvelseförslag här godkännes, 3:ne fall möjliga att inträffa. Det första är det, att detta skrifvelseförslag icke kommer att leda till något resultat, och detta lär väl vara det troligaste. Då Första Kammaren redan med betydlig röstöfvervigt antagit Utskottets förslag, torde det väl vara föga anledning antaga, det Kongl. Maj:t allenast på grund af ett uttalande från majoriteten i denna Kammare — en majoritet, som dessutom icke torde komma att blifva så särdeles stor — skulle finna skäl att utarbeta och för Riksdagen framlägga ett nytt förslag. Den andra möjligheten är åter, att Kongl. Maj:t verkligen skulle för nästa eller en kommande Riksdag framlägga ett nytt, på denna skrifvelse grundadt förslag. Hvad tro Herrarne väl då skulle blifva följden; jo, att vi finge ännu en gång börja om detta sisyphusarbete, som upphörligen misslyckas och blir resultatlöst hvarje gång då man tycker sig stå nära uppnåendet af det efterlängttade målet. Det tredje tänkbara fallet åter vore, att resultatet af denna skrifvelse blefve ett förslag, som vunne båda Kamrarnes godkännande. Ja, då hade vi visserligen fått hvad vi sjelfva begärt, nemligen en värfvad stamtrupp om 36,000 man, men detta är något som jag aldrig kan gå in på, då det ju vore raka motsatsen mot hvad jag nyss uttalat såsom min åsigt, eller att värnpligten är den enda rätta grunden för ett betryggande försvar. Jag kan nemligen aldrig gå in på att vi nu skulle besluta att skaffa oss en ny stamtrupp, och den sämre än den vi nu hafva, då jag af skäl jag förut uttalat icke vill hafva någon stam alls mer än befälsstam. Tydligt är, om annars det är sant hvad man många gånger hört uttalas i denna Kammare, att stamtruppen, om någon sådan skall finnas, helst bör vara indelt, och jag medger att det har vissa stora fördelar med sig att soldaten har hus och hem, hustru och barn, ty derigenom blir han mera sedlig, mera pligtrogen och fosterländsk; tydligt är, säger jag, att denna fördel icke kan vinnas med en värfvad trupp, den må nu kasereras vare sig i städerna eller på landsbygden. Således för mig är det omöjligt att någonsin rösta för införandet af värfvad stamtrupp, och detta icke så mycket af penningskäl, som mera derföre, att jag icke tror vårt fosterlands försvar med en sådan stamtrupp kunna blifva tryggadt. Då jag sålunda icke kan gå in på detta skrifvelseförslag, måste jag sluta mig till dem som rösta för Utskottets förslag.

Jag vinner der åtminstone, dels att tiden för värnpligtiges vapenöfningar utsträcker något längre, än nu är fallet, hvilket för mig

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.

(Forts)

är hufvudsaken, dels ock att lindringar i rustnings- och roteringsbördorna komma att lemnas; och detta är äfven af vigt. Men i främsta rummet sätter jag fäderneslandets försvar och först i andra rummet — penningefrågor.

Här kunde mycket vara att säga om gårdagens diskussion rörande denna sak. Man utkastade i går under diskussionens hetta månget ord, egnadt mera att förbittra än att upplysa och öfvertyga. Så fick man höra uttryck som detta, »jag bryr mig icke om hvad den eller den ledamoten yttrade»; man fick äfven höra hotelser utslungas. Och en tredje talare ifrågasatte till och med en kamrats i Kammaren heder och sedlighet. Jag ber att härmed få förklara, att jag för min del ej vill vara med om ett sådant sätt att diskutera stora fosterländska frågor — nej, mine Herrar, sådant »bryr jag mig alls icke om» — utan önskade det långt borta härifrån — och ville helst att glömskans slöja för alltid kastas deröfver.

Våra åsigtter må vara olika — må vi blott i ett vara eniga och starka, i kärleken för det älskade fosterlandets sanna bästa — om ock medlen för vinnandet af detta mål synas oss ej de samma. Jag har sagt min mening — på allmänna värnpligtens grund — endast på denna tror jag att vi med säkerhet kunna bygga vårt försvar — dock ännu en annan och en bättre grund vet jag — och om den hoppas jag att vi skola blifva eniga — här vet jag, att jag skall vinna ert bifall, då jag i detta viktiga och skickelse-digra ögonblick vänder mig till den grunden — och i eget och alla edra namn — säger ur djupet af mitt hjerta: »Gud bevarare vårt fädernesland.»

Herr Lyttkens: I det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget och det dervid fogade anförande till statsrådsprotokollet är tydligt uttaladt, hvarthän detta förslag syftar, nemligen att det skulle vara första steget till en härordning i öfverensstämmelse med 1875 års förslag. Utskottet har deremot icke tydligt sagt hvarthän det vill föra oss, utan åtnöjt sig med en mindre, tillfällig förbättring. Jag tror att detta är ett fel hos Utskottet, att, då i Kongl. Maj:ts förslag ett antagande af 1875 års härordningsförslag blifvit ifrågasatt, Utskottet icke yttrat sig om hvarthän, efter Utskottets mening, dess förslag skulle i framtiden leda oss. Jag vill icke klandra någon härför. Enligt det förslag, som nu från Utskottet framlagts, är här nu blott fråga om att taga ett steg på den bana, som sedan skulle bestämmas och fullföljas, samt att detta steg skulle, enligt de tydliga uttalanden man nu fått höra, vara af beskaffenhet att icke utgöra hinder för att sedermera antaga vare sig 1875 års förslag, eller det förslag, som med den af Herr Key framlagda skrifvelsen åsyftas, eller hvilket annat förslag som framdeles kan komma att godkännas. För min del är jag villig att taga ett sådant första steg och låta våra efterträdare här bestämma i hvad riktning och när nästa

steg skall tagas. Jag instämmer med den föregående ärade talaren. att afskrifvande af indelningsverket och grundskatterna bör ega rum för att en gång kunna få slut på denna strid, ty jag tror icke att värdet af dem är så stort, att det uppväger de olägenheter, som striden framkallar, helst som jag tror att vi jordbrukare få vår fulla och dryga del af de nya bördorna.

*Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)*

Då emellertid, såsom jag nämnde, jag är villig att nu taga ett första steg, så har jag dervid sökt sätta mig noga in uti så väl Utskottets förslag som de deremot afgifna reservationer, för att sålunda bilda mig en åsigt om hvad som i detta fall kunde vara lämpligast. Uti frågor af sådan vikt som den nu föreliggande kan man efter min tanke icke gå nog försigtigt till väga och man bör noga tillse, att man icke obetingadt tager något allt för stort steg. innan och utan att förut ega visshet hvarthän det leder. Efter moget öfvervägande af alla dessa omständigheter har jag för min del kommit till den uppfattningen, att Herr Bruhns reservation innehåller det antagligaste förslaget, enär man der finner ett redigt och klart system för afskrifningens verkställande. Dessutom är uti detta förslag en kortare beväringstid tilltagen, med hvilken den stora massan af folket lättare skulle kunna förlika sig. Det kan icke vara lämpligt att taga steget i sådan rigtning allt för stort och ännu mindre lämpligt att med ens taga steget fullt ut, ty derigenom skulle lätt hos den klass af folket, som icke deltagar i lagstiftningen, men som drabbas af den genomförda förändringens ökade bördor, alstras ovilja mot den klass, som ensamt lagstiftar, och sådant vore icke nyttigt. Jag har dock ett att anmärka mot Herr Bruhns förslag, och det är att de eftergifter, som deri föreslås, skulle lemnas blott i form af lindringar och icke såsom afskrifningar. Jag ville att deri skulle vara bestämdt uttaladt, att dessa eftergifter vore början till afskrifningar.

Då jag emellertid för denna mening icke kan påräkna annat än en ringa minoritet, så behöfver jag icke angående densamma länge upptaga tiden. Jag har blott velat uttala min uppfattning i ämnet och för Kammaren tillkännagifva, att jag hör till dem, som redan nu vilja taga ett steg framåt till frågans slutliga lösning.

Detta hindrar ju icke, efter hvad här nämnts, de Herrar, som vilja taga nästa steg, att gå i den rigtning, skrifvelsen angifver, i fall den då vinner bifall, endast detta första steg tages försigtigt. Jag begär derföre den ändring uti Herr Bruhns förslag, att 2:dra punkten uti detsamma måtte erhålla denna lydelse: att som början till afskrifning rust- och rotehållare må, till lättnader i rustnings- och roteringsbördan, af statsmedel erhålla: etc. Derigenom hafva vi nemligen tydligen uttalat, att vi vilja en afskrifning af detta, och vi hafva häruti bestämt en viss procent.

Herr Grefve Björnstjerna uttalade i går temligen tydligt, att med dessa utsträckta öfningar skulle följa stora kostnader för in-

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

delta arméns öfningar, hvilka kostnader skulle till stor del ensamt drabba rust- och rotehållarne. Skulle det då visa sig att dessa öfningar blifva så stora, att denna föreslagna procent är för ringa, är det ju en lätt sak att ändra denna siffra till 15 eller 20 procent; för min del skall jag icke vara mot någondera. Må hända skulle jag sjelf nu hafva framställt ett yrkande i detta afseende, men som jag vet, att det icke nu skulle leda till målet och blott tjena till att förlänga diskussionen, så anhåller jag endast om proposition på den af mig framställda förändring uti Herr Bruhns förslag, till hvilket jag i öfrigt yrkar bifall.

Herr Dickson: Då redan 40 talare i frågan yttrat sig, och ganska många med stor sakkännedom och stor talang, torde för den 41:ste icke mycket återstå att säga i saken. Jag föreställer mig äfven, att diskussionen kommer att antaga karakteren af en öppen votering, och att jag i detta fall kommer att rösta för Utskottets förslag, ber jag härmed få tillkännagifva, under anhållan derjemte att äfven få yttra några ord.

Sedan jag i går middag begärde ordet i denna Kammare, har denna fråga verkligen inträdt uti ett helt annat skede än det, i hvilket densamma i går befann sig. Då kunde vi verkligen här diskutera det af den förste talaren framlagda förslaget till skrifvelse. Ganska många hafva — och som mig synes med mycket skäl — förklarat en sådan skrifvelse vara ett värdelöst papper, men i denna stund är det ännu mera värdelöst, ty det kan icke leda till något, utan det, hvarom vi nu hafva att diskutera och att rösta, är *an-tingen* bifall till Kongl. Majt:s eller Utskottets förslag *eller* ock rent afslag. Och då det nu gäller att få något positivt afgjort för landets försvar, lät också vara — hvad detta är — blott ett fjät framåt i sådan riktning, vill jag för min del vid detta tillfälle icke påtaga mig det ansvaret att vilja motverka något, som kan påskynda eller befordra lösningen af denna fråga. Jag kan dock icke underlåta att nu till närmare skärskådande upptaga åtminstone ett par af de ganska många märkliga yttranden, jag under gårdagens lopp hörde föllas.

Den förste talaren — den, som framlade detta förslag till skrifvelse — yttrade om densamma, att den vore frukten af en kompromiss inom landtmannapartiet. Mine herrar! Vi hafva här inom Riksdagen en alltför sorglig erfarenhet af hvad en kompromiss vill säga och hvartill en sådan leder. Det är dessutom, mine Herrar, lätt för två parter att åstadkomma en kompromiss, som sker på bekostnad af den tredje parten, hvilken ej har ett enda ord med i laget. En sådan kompromiss kan lätt uppgöras, men då man kommer till utförandet, visar den sig fullkomligt värdelös. Samme talare yttrade vidare, att, om detta förslag vore icke allenast landtmannapartiet ense, utan talaren hade äfven det svenska folket bakom sig. Om den ärade talaren hade sagt, att han hade de svenska rust- och rotehållarne bakom sig, skulle deruti kunnat ligga åtmin-

stone någon sanning. Men äfven då hade hans yttrande icke fullkomligt hållit streck, ty just bland Sveriges rust- och rotehållare och synnerligast bland dem, som draga *mesta* bördan och skulle vinna mest på dessa lindringar, finnas ganska många, som icke gilla hvad som i denna skrifvelse blifvit framställt. I detta fall behöfver jag endast återropa de 99 i Första Kammaren, som underkänt en sådan skrifvelse, och jag skulle väl tro, att dessa 99 representera flera nummer af rust- och rotehålllet än denna Kammare. Denna sats håller således icke streck. Men, påstår den ärade talaren, att *folket* står bakom honom, vågar jag i allo jäfva detta påstående. Jag tror icke, att folket står bakom denna skrifvelse och vill hafva denna fråga ytterligare undanskjuten. Hvad folket af representationen fordrar, är, att den skall göra något *positivt*, drifva saken framåt och icke låta den stå på den otillfredsställande ståndpunkt, hvarest den nu i så många år stått. Det är detta *folket* väntar, och det är i detta afsende vi representanter hafva att så mycket som möjligt gå dess önskingar till mötes.

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

Mine Herrar! Det har under gårdagens diskussion antydts, att Utskottets förslag vore klandervärdt derutinnan, att man genom antagandet af detsamma skulle likasom fastläsa indelningsverket. Ty värr delar jag icke denna åsigt, utan tror, att densamma innebär ett misstag. Jag för min del fruktar högeligen, att indelningsverkets dagar äro räknade, såsom Herr Key ganska riktigt anmärkte, då Riksdagen på regeringens framställning öfverlemnade arméns boställen till statsverket. Herr Key yttrade då, att der slogs den första spiken i indelningsverkets likkista; och jag tror, att han hade rätt. För hvarje steg vi gå framåt med ökade öfningar för beväringen, på samma gång, liksom nu är föreslaget, inträder en afskrifning i indelningsverkets tunga, och på detta sätt *måste* det gå framåt till dess upphörande. Jag vill dock vid detta tillfälle återropa mig på ett yttrande af Herr Krigsministern uti hans anförande till statsrådsprotokollet såsom stöd för att jag för min del önskar, på sätt Utskottet föreslagit, att hvad som skall göras, bör göras på grundvalen af det bestående. Herr Krigsministern yttrade nemligen att, ehuru regeringens yttersta syfte varit att genomföra den allmänna värnpliktsprincipen, var det dock icke regeringens mening eller önskan att nedhugga det gamla trädet, under hvilket vi så länge funnit skydd, innan det nya vuxit upp och visat sig kraftigt och moget. Ja, mine Herrar, om man skall flytta till ett nytt hus, så bör man därför icke rifva ned det man bebor, innan man fått det nya färdigt!

Man har äfven klandrat regeringen för dess åtgöranden i denna fråga. Men jag frågar Herrarne: kan någon regering hafva funnits eller finnas, som på ett mer eftergifvande sätt gått representationens önskingar till mötes? Så snart de, ofta på riktigt pythiska orakelsvar uppställda skrivelserna inkommit till regeringen, har hon sökt leta sig fram till Riksdagens önskan. Hvad har följden häraf blifvit?

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Jo, när regeringen inkommit med sitt förslag, så har det blifvit förkastadt. Regeringen har framlagt ett annat förslag, men äfven det har fått dela samma öde som det förra. Nu har regeringen tagit fasta på den *enda* punkt, som är gemensam för alla åsikter i frågan, det vill säga ökade öfningar för beväringen; ty antingen jag vill bygga försvaret på allmän värnpligt eller indelningsverket eller värfvad stam, så ingå deruti ökade öfningar för beväringen. Regeringen har tagit fasta på detta; och hvilken åsigt man än har, måste man medgifva, att detta är första steget till vidare utveckling af vårt försvarsväsende. Då så är förhållandet, hade man väl all sannolikhet för, att ett sådant förslag icke skulle röna motstånd.

En talare på dalabänken, Herr Liss Olof Larsson, fälde ett yttrande, som, för så vidt jag uppfattade honom rätt, föreföll mig ganska märkligt. Han sade nemligen, att uti det genom Herr Key framlagda skrifvelseförslaget yttrade landtmannapartiet sitt sista ord i denna fråga. Jag vill dock hoppas, att så icke är fallet, utan att det sista ordet ännu icke blifvit sagdt. Men skulle detta, beklagligtvis, vara fallet, då må jag verkligen påstå, att landtmannapartiet i och med detsamma brutit stafven öfver sig såsom politiskt parti. Ty det parti, som kan ställa sina egna exklusiva åsikter i jemnhöjd med hvad hela landet fordrar, det kan icke uppfatta sin ställning såsom politiskt parti.

Den talare, som först hade ordet i denna fråga, Herr Key, har sagt, att skrifvelseförslaget har landets opinion för sig. I närvarande stund och i betraktande af den utgång, frågan fått i Första Kammaren, samt då man måste antaga, att *hela* Riksdagen, icke blott majoriteten i dess ena Kammare, utan båda Kamrarna, representerar svenska folket, så tror jag deremot, att Utskottets förslag har landets bestämda majoritet för sig, för så vidt nemligen Riksdagen representerar landet. Ty om man till de 99 ledamöterna af Första Kammaren, som biträdt Utskottets förslag, lägger alla de ledamöter af denna Kammare — jag vågar nu icke säga huru stor siffran kan vara — som jemväl komma att rösta för Utskottets förslag, så blir, derom är jag öfvertygad, denna Kammares majoritet en verklig minoritet inom Riksdagen. Och då, mine Herrar, representerar Utskottets förslag den allmänna opinionen i landet, så vida man nemligen kan säga, att denna har sitt uttryck genom Riksdagen.

Mine Herrar, vid afgörandet af denna fråga hvilat utan tvifvel på hvar och en af oss ett ganska drygt ansvar. Här är frågan: skall jag undanskjuta denna sak till en obestämd framtid, eller skall jag nu antaga något, som kan anses såsom en positiv åtgärd och lemna åt Riksdagen att längre fram, sedan opinionen i landet stadgat sig, bestämma grunderna för vårt försvar? Ja, här gäller det att antingen göra något eller ock gifva ett bleklagdt nej till svar på landets i detta afseende uttalade önskingar.

Jag vill icke dela ansvaret för den senare åtgärden; och derföre vill jag till protokollet hafva uttaladt, att, äfven om denna skulle

vidtagas, så är jag dock fri från ansvar, ty jag vill icke med min röst medverka till något sådant. Vi hörde i går en talare på norrlandsbänken, tillika ledamot af detta Särskilda Utskott, uttala ord, som ganska sannolikt, att jag så må säga, slog hufvudet på spiken, då han frikallade sig från ett dylikt ansvar, under förklaring att han i denna viktiga fråga icke ville vara ledd af något parti. utan blott af landets grundlagar. Faller frågan, blir det landtmanpartiet, som får uppbära skulden för, om vi komma att befinna oss på denna tröstlösa ståndpunkt. Jag hoppas och anser dock, att, huru än åsigtorna må vexla och huru än dessa åsikter vid det slutliga afgörandet må gestalta sig, så måste dock ökande af beväringsofningarna föregå såsom ett första steg. Hvarföre då icke taga detta steg? Hvem kan veta, huru landets öden komma att gestalta sig? Jag har alltid hoppats, att försvaret skulle kunna grundas på indelningsverket, men jag ser, att indelningsverkets dagar äro räknade. Om vi således skola öfvergå till något annat nytt system. så ser jag i sanning icke, huru en tillfredsställande lösning skulle kunna vinnas på annat sätt, än genom införandet af allmän värnpligt. Ty, mine Herrar, den värfvade armén medförer elände öfver vårt land och jag vill för min del icke vara med om att bygga vårt försvar på en sådan armé, bestående af 36,000 man, ej heller vill jag att våra söner skola sättas in i dess leder. Jag ber Herrarne i denna stund noga betänka, att här gäller att få någonting åtgjordt åt saken, och i det syftet innehåller Utskottets förslag sådana bestämmelser, som hvar och en, hvilka åsikter han i öfrigt än må hafva, gerna kan gå in på.

Jag refererar mig slutligen till ett yttrande af Herr Danielsson, hvilken skall hafva påstått, att tvisten icke gälde en principfråga, icke gälde vårt fosterlands försvar, utan reducerade sig till endast en penningefråga. Jag vill icke sätta tro till, att något dylikt kunnat här yttras, men vore detta förhållandet, då skulle jag icke kunna undertrycka det uttalandet, att detta vore högst beklagansvärdt; ty det måste väl för hvar och en vara mest påkostande att höra, att en fråga sådan som denna — eller frågan om den rättighet vårt land eger att få ett försvar, och frågan om utöfvandet af denna den heligaste rättighet — skall vara beroende på köpslagan, på en lumpen penningesumma. Men jag tror och hoppas, att dylika yttranden, om de blifvit fälda, icke skola vinna gehör bland denna Kammares fosterländskt sinnade ledamöter.

Jag tager mig således friheten att tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Hans Excellens Statsministern Herr Friherre De Geer: Jag skall icke med ett långt anförande missbruka min rättighet att erhålla ordet framför så många andre talare, som förut anmält sig, men jag känner mig manad att inlägga ännu några ord i denna fråga.

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.

(Forts.)

När Herr Key i början af gårdagens sammanträde framlade sitt förslag till skrifvelse, så framgick såväl af hans yttrande dervid som af de instämmanden, som åtföljde detsamma, att en fast öfverenskommelse inom landtmannapartiet var träffad angående detta skrifvelseförslag. Det vore vid sådant förhållande förmätet af mig att ens ifrågasätta en rubbning af en sådan öfverenskommelse, så framt icke frågan sedan dess kommit i en helt annan ställning, än den var, när denna öfverenskommelse träffades; och just den omständigheten, som jag med glädje bevittnat, att detta förslag utgått från en upprigtig och varm önskan att kunna på ett tillfredsställande sätt ordna vårt försvar, denna omständighet, säger jag, måste föranleda dertill, att hvar och en af landtmannapartiets medlemmar skall å nyo taga i öfvervägande, huruvida det af honom åsyftade ändamålet fortfarande skulle kunna vinnas genom antagande af detta skrifvelseförslag, sedan Första Kammaren vägrat att derpå ingå och således en sådan skrifvelse under denna riksdag icke längre kan komma till stånd eller få någon påföljd. Jag skulle icke hafva yttrat mig härom, om jag icke trodde mig ega något anspråk på att få anses såsom en vän af den del af svenska folket, som närmast representeras af landtmannapartiet. Jag har efter min förmåga arbetat för ett tillmötesgående af många bland de önskingar, som ligga egarne af Sveriges skattejord mest om hjertat. Med omsorgen om det helas väl kan icke vara förenligt att hastigt ombilda gamla och djupt inrotade institutioner, som utgöra hinder för vinnande af det mål man åsyftar. Men utsigten synes för närvarande vara ganska god för den jemna och icke alltför långsamma fortgången mot ett sådant mål, så framt icke någonting inträffar, som gör ett störande afbrott i den eniga samverkan mellan Regeringen och Riksdagens båda Kamrar, hvilken utgör ett oefftergiftigt vilkor för framgången i dessa bemödanden. I fråga om byggnadsskyldigheten till vissa allmänna hus, såsom skolhus och kyrka, har nyligen, enligt sammanstämmande beslut af Riksdagen och Regeringen, blifvit utfärdad en förordning, som afser utjemnandet af denna börda. I fråga om skjuts- och väghållningsskyldigheten har Regeringen med stöd af Riksdagens beslut vidtagit förberedande åtgärder att utjemna äfven detta onus. På Riksdagens bord ligger för närvarande en framställning från Regeringen om en början till afskrifning af grundskatterna, och i afseende på indelningsverket har Regeringen framlagt ett förslag om lindringar för rust- och rotehållarne i deras besvär. Dessa lindringar har Första Kammaren genom sitt beslut i går mer än fördubblat, och jag kan försäkra Herrarne, att många af denna Kammares ledamöter hafva haft ganska svåra strider att utkämpa inom sig sjelfva, innan de kunnat förmå sig att nu ingå på dessa lindringar. Emellertid beror det på denna Kammares beslut, om staten af de kostnader, som nu drabba rust- och rotehållarne, skall åtaga sig mer än en million kronor årligen. Kan det vara i landtmannapartiets sanna intresse att afslå äfven detta an-

bud och, hvad värre är, derigenom fullständigt bryta den enighet i försvarsfrågan, som hittills någorlunda egt rum emellan Kamrarne efter 1873 års skrifvelse?

Det är min öfvertygelse, att ett välvilligt bifall af landtmannapartiet till det förslag, som nu föreligger, skulle vara af en omätligt vikt icke allenast för framgången af landtmannapartiets särskilda sträfvan den utan ock för den framtida lösningen af försvarsfrågan i sin helhet samt hela landets lugna och lyckliga utveckling.

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman, Mine Herrar! En vis regel säger att det är lämpligare att tiga än illa tala, och till att tala väl har jag aldrig fått förmåga eller haft nog lärdom, och det är obestriddigt att, sedan Hans Excellens Herr Statsministern, som kan få ordet, när han behagar, yttrat sig, mitt ord derefter icke lär gälla mycket. Hans Excellens yttrade, att han, så länge han kunnat, och så mycket han kunnat, arbetat för att tillmötesgå landtmannapartiets intressen. Jag erkänner detta, men när han syntts tillmöteskomma, har då detta tillmötesgående skett genom initiativ från regeringen eller efter en lång sträfvan af landtmannapartiet att få reformen? Denna fråga läser icke kunna besvaras på annat sätt, än att det icke skett genom regeringens initiativ.

Hvad beträffar den nu föreliggande frågan, vill jag börja med att uppläsa hvad som står i Utskottets motiv. Jag har redan förut vid ett enskildt sammanträde yttrat, att något Utskott svårligen kunnat vara uppriktigare än detta särskilda Utskott i vissa delar af motiveringen varit. Utskottet säger: »Man får dessutom icke förbise att ökade öfningar för de värnpligtige erfordra längre årlig tjenstgöring af de indelta trupperna och att ökade kraf på dessas krigsduglighet, hvilka kraf varda så mycket större, ju mindre indelta härens mansstyrka blifver i förhållande till det reservmanskap (beväringen), som han i farans stund skall sammanhålla och leda, komma att medföra stegrad kostnad för de indelta truppers anskaffning och underhåll.»

Här säger Utskottet i sina motiv uttryckligen, att den här föreslagna summan icke är en ersättning därför, att rust- och rothällarne åtagit sig den föreslagna ökade beväringsofningen, utan därför, att den indelta stam, man måste hålla, blifver så mycket kostsamare än som är föreslaget, och för att styrka denna sats fortsätter Utskottet längre ned: »Då nu till följd häraf vakanta rotar och rusthåll icke ansetts böra komma i åtnjutande af denna hjälp, har detta skett därför, att Utskottet ansett dessa icke genom den ökade öfningen få ökad kostnad.» Det visar sig således tydligen af dessa motiv, att de föreslagna lindringarne ingalunda tillkommit såsom godtgörelse för de ökade beväringsofningarne, utan därför att indelta armén komme att efter värnpligtens utsträckning tagas mera i anspråk och kostnaderna för de indelta truppers underhåll och anskaffning i följd häraf ökas. Jag skall emellertid

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.

icke längre uppehålla mig vid detta förhållande, som synes mig vara alldeles klart och tydligt.

(Forts.)

Jag yttrade i början af mitt anförande, att det är bättre att tala än illa tala. Jag har också aldrig lärt mig att tala väl, men jag har lärt mig att tala sanning. Om denna sanning understundom kommer osminkad fram, så sker dock sådant aldrig af illvilja, utan i känslan af min oafvisliga pligt. En andans och fridens man, som nyss hade ordet, har velat påbörda mig att hafva under förliden gårdag fält otillbörliga uttryck. Må hända var ett och annat af mina uttryck något skarpt och så tillvida obehörigt, som det förhållande jag omnämnde redan förut var för hvar och en känt. Jag tillät mig nemligen erinra, huru förhållandena inom landet skulle gestalta sig, om Andra Kammaren skulle blifva i denna fråga besegrad, och bad Herrarne betänka, hvad som kunde komma att hända. När jag åter efter min uppfattning talat sanning, skulle jag önska, att mina motståndare äfven ville vara upprigtiga och öppet säga hvart de syfta. Svaret skulle då troligen blifva, att deras innersta tanke är denna: »Vi skola ingenting efterskänka af grundskatterna eller indelningsverket, utan dem skola vi behålla.» Detta vore att säga rena sanningen i stället för att som nu söka kringgå oss med detta förslag.

Det är uppenbart att genom antagande af det framlagda skrifvelseförslaget den väg är anvisad, på hvilken indelta armén kan upphöra. Våra motståndare säga, att detta bör ske genom antagande af allmänna värnpligten, men jag frågar då, om man på någon mera praktisk väg kan komma till detta mål än genom skrifvelseförslaget, d. v. s. upprättande af en aflönad stam och utsträckta beväringsofningar. Det är en käpphäst, som våra motståndare allt jemt begagna, nemligen att denna stam blir farlig, derföre att den är värfvad. Men jag ber Herrarne ihågkomma, att ombildningen skulle ske endast småningom under loppet af 15 till 20 år och att således denna värfvade stam komme att under denna tid bestå till största delen under längre tid af den nuvarande stammen. Ja, mine Herrar, låtom oss hålla oss vid sanuinen och tala öppet. Jag föreställer mig och hoppas, att Kammaren icke skall låta blända sig af hvad förste mannen i regeringen nyss yttrat, då, efter hvad jag nyss påpekat, de reformer, han omtalat, icke skett på initiativ af regeringen, utan först efter mödosamma ansträngningar från landtmannapartiets sida.

En talare här midt emot, Herr Casparsson, citerade i går afton en liten del af landtmannapartiets första program. Han uppläste nemligen derur första punkten, enligt hvilken den nya arméorganisationen skulle byggas på värnpligtens grundval. Afven i detta skrifvelseförslag begäres en armé på värnpligtens grundval. Ty icke är väl indelningsverket det hufvudsakliga försvaret, utan det blir de värnpligtige, då vi begära 90 dagars beväringsofningar och en aflönad stam. Blir icke detta, om man vill hålla sig till san-

ningen, en armé byggd till största delen på värnpligtens grundval? Dessutom ville samme talare icke läsa nästa punkt i samma program, som talar om en jemnare och rättvisare beskattning. Detta glömde han, men jag hoppas, att ingen af landtmannapartiet skall glömma det vid detta tillfälle.

Man har här vidare yttrat, att fosterlandets sjelfständighet och väl kräfde, att redan nu något åtgjordes åt försvarsväsendet. Detta yttrande har jag ständigt, allt sedan jag blef riksdagsman, hört vid likartade tillfällen uttalas. Men hvad förlora vi i detta fall? Någon sade under förliden gårdag, att, äfven om detta skrifvelseförslag ej blefve Riksdagens beslut, kunde dock regeringen i år sammankalla urtima Riksdag och för denna framlägga ett efter skrifvelseförslagens grunder utarbetadt förslag, och att de, som nu påyrka skrifvelseförslagens antagande, skulle förena sig om ett sådant arméförslag. Men då kanske våra motståndare sade nej, och den talare finge rätt, som här yttrat, att frågan egentligen är en penningfråga. Det vore emellertid att önska, att regeringen framlägger förslaget snart, ty regeringen finge då se hvar hon har sina rätte medhjelpare. Det är min öfvertygelse, att ingen af dem, som rösta för ifrågavarande skrifvelseförslag, skulle, om de de då vore närvarande, rösta mot ett på sådana grunder utarbetadt arméförslag.

Jag skall nu bedja att få något litet nagelfara med dem, som påstå, att, i fall man antager Utskottets förslag, indelningsverket skulle komma att upphöra. Jag tviflar icke på att detta skulle ske med antagande af chefens för generalstaben öfvergångsförslag, som jag icke vet om det är af regeringen accepterat, men sådant skulle då ske på ett våldsamt sätt. Enligt detta förslag skulle den indelta armén oakfortadt qvarstå i 6 skeden, och vid utgången af sista skedet skulle samtliga soldaterna på en gång sättas på pensionsstat. Men vore det icke ett våld att föreskrifva, att en soldat, som har en lön af 150—200 kronor, skulle sålunda helt hastigt mista denna lön och endast erhålla ett litet underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

Detta är den innersta meningen. Jag har sagt, att jag icke känner, om den blifvit af regeringen accepterad, men åtminstone har krigsministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet vid föredragningen inför Kongl. Maj:t af denna proposition yttrat något, som man måste anse gälla detta. Jag vill icke ordagrant uppläsa detta yttrande, då det står i statsrådsprotokollet och således der är tillgängligt för den, som vill taga reda derpå. Jag vill nu blott nämna, att innehållet deraf är, att det gamla skall qvarstå orubbadt, tills man fått något nytt färdigt att sätta i stället. Men kan man på det sättet komma ifrån det gamla, så framt man icke vill utöfva ett våld både mot de stackars knektarne — och det är man färdig till — och mot rust- och rotehållarne? Jag tror nog, att så kommer att ske, men jag tviflar på, att det kommer att medföra någon nytta för landet. Kunna Herrarne uppgifva något

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

annat praktiskt sätt för öfvergången från det gamla till det nya, som är bättre än vårt förslag, vore önskvärdt. De, som förklarade sig vilja afskaffa indelningsverket, men ej angifva något sätt och påyrka bifall till Utskottets förslag, begå efter mitt förmenande en inkonsequens, som ej kan med sanningens vapen försvaras.

En talare, som i går afton hade ordet, men som jag nu icke ser här närvarande, Friherre Leijonhufvud, förklarade, att Kongl. Maj:t för närvarande hade rättighet att öfva beväringen, huru länge han behagade, om han blott kunde få nödiga medel dertill. Om det icke för Kongl. Maj:t finnes något annat hinder för en utsträckt beväringsofning, än nödiga penningar, tror jag han icke behöfver vara tveksam att påbjuda en sådan ökad öfning, ty penningar får Kongl. Maj:t — såsom vi sett — i de gemensamma voteringarne huru mycket som helst. Men jag vill fästa talarens uppmärksamhet på innehållet i Expeditions-Utskottets vid 1858 års riksdag underdåniga skrifvelse N:o 174, i hvilken uttryckligen stadgas, att beväringens öfningar finge utsträckas från förutvarande 12 till 30 dagar. Det är denna Riksdagens skrifvelse, som ännu är gällande, och den, som kan visa, att Riksdagen gått in på någonting annat, kan bevisa mera än, hvarför han kan finna stöd i riksdagshandlingarne. Den författning Friherre Leijonhufvud i går afton åberopade till stöd för sin åsigt om Konungens rätt i afseende på tiden för beväringens öfvande, innehåller ingenting om hur lång tid dessa öfningar skola räcka, utan blott att Konungen under fredstid eger inkalla tvenne klasser af beväringen. Riksdagen har emellertid, såsom jag förut visat, föreskrifvit, att beväringens öfningstid skulle utsträckas till 30 dagar, och ännu har det icke i vårt land kommit så långt med rättskränkingar, att Kongl. Maj:t velat försöka öfverskrida denna tid.

Detta var hvad jag nu ville säga. Jag ber slutligen Herrarne vara öfvertygade om, att, så länge jag har äran och pligten att vara här, det icke skall lyckas någon med huru fagra föreställningar som helst att locka mig från hvad jag anser vara det rätta. Jag bad i går dem, som anse våra påståenden vara orättvisa, att säga oss det reht ut. Vi skulle i så fall få veta, att vi icke hafva någonting att vänta, och vi skulle då icke heller mottaga den ringaste lindring i våra besvär, ty, oaktadt jag har del i många soldater, sätter jag icke det ringaste värde på den lilla styfver, som nu erbjudes. Jag uppmanar ännu en gång Kammararens ledamöter att icke låta förleda sig hvarken från ena eller andra sidan, hvilket nu är så mycket nödvändigare, som Första Kammararen bifallit Utskottets förslag, utan låtom oss vara på vår vakt och sålunda visa den stora allmänheten i landet, att vi icke låtit förleda oss af några skenfagra förespeglingar i detta fall.

Herr Fosser: Då mer än 40 talare före mig yttrat sig i denna fråga och 40 ännu återstå, anser jag det vara min skyldighet att fatta mig så kort som möjligt.

Jag ber emellertid få förklara, att jag i den stundande voteringen kommer att rösta för bifall till Utskottets förslag, icke derföre, att jag ju icke hyst och ännu hyser åtskilliga ganska viktiga betänkligheter mot Utskottets förslag, utan emedan jag icke ser någon möjlighet för att hvarken vid denna riksdag eller vid den närmast stundande vinna den minsta tillökning i våra försvarskrafter, om frågan nu ytterligare undanskjutes, allra minst sedan Första Kammaren numera fattat sitt beslut deri. Dessa omständigheter hafva bestämt mig för att bifalla Utskottets förslag.

Man har yttrat farhågor för att, för den händelse Utskottets förslag antoges, frågan om indelningsverkets och grundskatternas afskaffande derigenom skulle för en längre framtid undanskjutas. Jag tror icke, att denna uppfattning är riktig; ty jag tror, att den stam vi nu hafva, och på hvilken vi söka att ytterligare bygga genom att utsträcka beväring sinstitutionen, är af beskaffenhet, att antingen måste den väsentligen förändras, förbättras och förnyngas, eller också måste den afskaffas och en annan stam sättas i stället, som kan uppbära försvaret. Jag tror, att vår krigsstyrelse och den upplysta meningen i landet ovilkorligen fordra frågans slutliga lösning snart nog, men detta hindrar icke att vi nu kunna och böra taga ett litet steg i den riktningen, ett steg, som under alla förhållanden blifver nödvändigt, och som vi icke kunna undgå att taga. Efter mitt förmenande tala alla skäl för, att detta steg bör tagas nu.

De stora frågor, som man befarat skulle undanskjutas, om Utskottets förslag nu antoges, äro enligt min tanke af den beskaffenhet, att de *icke kunna* undanskjutas. Jag tror nemligen, att dessa frågor vunnit ett sådant insteg och en sådan utveckling i den allmänna meningen i landet, att de ovilkorligen måste snart lösas, för hvilken uppfattning jag hemtar stöd af de åsikter, som i fråga härom gjort sig gällande både i samhällets djup och på samhällets höjder, i pressen och i broschyrlitteraturen och i allmänhet på de områden, der politiska frågor behandlas och diskuteras. Dessa frågor hafva trängt in i representationen och der vunnit erkännande i 1873 års skrifvelse, till hvilken jag sluter mig, ja de hafva trängt in i råds-kammaren och berört sjelfva tronen. Allt detta synes tyda på, att nämnda frågor snart äro mogna för sin slutliga lösning, och om så är förhållandet, såsom det efter mitt förmenande för visso är, så skall det lilla steg, som komme att tagas genom bifall till Utskottets förslag, ingalunda förhindra eller försena deras afgörande eller fastläsa indelningsverket, utan alldeles tvärtom.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Jag fruktar högeligen att under denna dag skola de, hvilka nu påstå och hittills hafva påstått, att Andra Kammaren icke vill göra någonting till försvarsväsendets ordnande, få vitsord för sig. Jag har dock efter moget öfvervägande och be-

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.

(Forts.)

grundande af denna stora och viktiga fråga kommit till den öfvertygelsen, att en sådan mening torde komma på skam och att frågan omsider skall få sin lösning.

Då jag nu går att något närmare betrakta de förslag som här föreligga, ber jag få angifva de skäl, på grund af hvilka jag icke kunnat biträda hvarken Kongl. Maj:ts eller Utskottets och ännu mindre Herr Keys skrifvelseförslag. Jag kan icke biträda Kongl. Maj:ts förslag, icke af den anledning, såsom många hafva påstått, att regeringen deruti icke tillräckligt gått Riksdagens i 1873 års skrifvelse uttalade önsknings till mötes; ty framlade icke regeringen just på grund af denna skrifvelse 1875 års förslag, som är byggt på värpligtens breda bas? Var icke detta förslag i all sin storhet i öfverensstämmelse med 1873 års skrifvelse? Det gick till och med ännu längre. Emellertid afslogs det af Riksdagen, och äfven jag var med om detta afslag — jag erkänner det. Har icke regeringen i år, fastän i något mindre utsträckning, förklarat sig villig att bevilja lindringar åt rust- och rotehållarne? Utom dessa lindringar, hvilka jag anser otillräckliga, har regeringen äfven föreslagit 15 procents afskrifning af grundskatterna, hvarjemte regeringen har uttalat ett ord, som från det hållet hittills icke blifvit uttaladt och för hvilket jag är Kongl. Maj:t och dess regering särdeles tacksam. Genom denna förklaring från regeringens sida att *ränta och tionde äro skatter*, ej skulder, har den strid, som i detta afseende pågått i snart sagdt århundraden, blifvit afgjord. Jag håller därför regeringen räkning för denna öppna förklaring; men jag kan dock icke ingå på Kongl. Maj:ts förslag, därför att jag, och såsom jag förmodar många med mig, deruti tro oss se framskymta i bakgrunden 1875 års härordningsförslag. Ett annat skäl, hvarföre jag icke kan biträda samma förslag, är att genom detsamma, och oaktadt deruti föreslagna lindringar, indelningsverket med alla dess ovissa besvär kommer att för en obestämd framtid kvarstå.

Hvad åter Utskottets förslag beträffar, så innehåller det större lindringar än Kongl. Maj:ts förslag, det erkänner jag; men det har dock samma grundfel, som jag nyss nämnde om Kongl. Maj:ts förslag, nemligen att det bibehåller indelningsverket med alla dess ovissa besvär; och att dessa icke blifva mindre, i händelse Utskottets förslag bifalles, är naturligt. Men på samma gång jag alltså icke kan rösta för Utskottets förslag, måste jag äfven förklara, att jag lika litet kan skänka mitt bifall till Herr Keys skrifvelseförslag, ty detta sist nämnda innehåller — man må för öfrigt säga derom hvad man vill — ingenting. Der förekommer nemligen hvarken huru stor eller af hvilken beskaffenhet stammen skall vara. Det heter visserligen, att stammen skall anscaffas på frivillighetens väg och mot ersättning, men huru förfaras skall, om ingen anmäler sig att vilja blifva soldat, derom nämner skrifvelseförslaget icke ett ord. Att, såsom Herr C. A. Larsson föreslagit, låta en utskrifningsnämnd bestämma, hvilka som skola uttagas till soldater, vill jag för min del

icke vara med om att besluta, emedan detta sätt att utse soldater är till och med sämre än lottningssystemet. Jag hemställer till Herrar landtmän, hvad de skulle tycka om att utväljas att sitta i en sådan nämnd. Detta kunde icke nekas. I en socken skulle t. ex. uttagas 10, 12, 20 ynglingar. På hvilka skall valet falla? Till hvilken af grannens söner skall man säga: du skall blifva soldat. För min del skulle jag ej vilja åtaga mig detta kall. Aldrig, aldrig!

Vidare innehåller skrifvelseförslaget med afseende å öfningstiden, att de värnpligtige skola öfvas 90 dagar och att denna ökning skall inträda under loppet af 15 år. Skall detta maximum af öfningstid börja första eller sista året eller portioneras ut på det svenska folket litet då och litet då? För min del tror jag, att en sådan utsträckt öfningstid är för hög. Jag har förut yttrat mig mot denna utsträckning och jag tror, att de talare hafva rätt, som säga, att man i landet hyser fruktan för en så vidsträckt öfningstid. Jag säger, att denna bestämmelse om 90 dagars öfningstid årligen under loppet af 15 år icke bör antagas, bland annat derföre, att vi icke böra binda våra efterträdare under en så lång tid som 15 år. Må de sjelfve taga den öfningstid, de anse vara lämplig och nödig, men vi skola inskränka oss att bestämma öfningstiden för närmaste åren, det må nu blifva Herr Bruhns eller Utskottets förslag. Detta om denna punkt af skrifvelseförslaget, som jag vågar påstå aldrig skulle kunna realiseras.

Man har antydt, att Herr Keys skrifvelseförslag skulle hafva samlat 10, 20 röster inom Första Kammaren. Nej, dessa röster afgåfvos vid voteringen för något helt annat, ty under diskussionen derstädes hade man ändrat orden »högst 90 dagar» till »minst 90 dagar». Vill Andra Kammaren följa med på den vägen? Jag vill det ej. Hade emellertid skrifvelseförslaget varit affattadt i positiv form; hade det sagt, att så beskaffad till sammansättning och storlek skall stammen vara, så stor öfning skall inträda t. ex. nästa år, då skulle jag möjligen gått in på detsamma, äfven om det kan anses såsom en produkt af skilda meningar. Men nu kan jag det icke, emedan denna produkt af skilda meningar, enligt mitt förmenande, icke i längden eger den frändskap, att de i afgörandets stund kunna sammanhållas. I händelse Herrarne i öfrigt skulle vara benägne att tro, det samma skrifvelseförslag, om det af Kammaren godkändes, skulle kunna leda till något godt resultat, så — oafsedt det beslut, Första Kammaren fattat — erinrar jag om hvad i går från statsrådsbänken yttrades af Hans Excellens Statsministern. Han trodde ej, att skrifvelseförslaget, om det blir här godkänt, skulle under den närmaste framtiden kunna vinna framgång och sade, att, om denna Kammare fattar ett sådant beslut, indehningsverket blir fastläst för en längre tid, ty regeringen kan i detta fall ingenting göra i närmaste framtiden. Då jag för min del alls icke vill fastläsa indelningsverket, kan jag således icke på grund af detta uttalande se annat än att vi få till svidare behålla detsamma sådant det

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

är, vare sig med eller utan förlängda öfningar, ty då en man, för hvilken jag hyser den största aktning och det mest oinskränkta förtroende, sagt, att en sådan underdånig skrifvelse innebär ett fastläsande under längre tid af indelningsverket, så måste jag tro den saken och följaktligen kan jag ej bifalla förslaget om en dylik skrifvelse. Men, frågar man, huru vill då jag lösa frågan? Finnes väl någon annan utväg? Jo, jag tror mig hafva funnit en sådan uti Herr Danielssons reservation med de modifikationer och tillägg, som Herr Hæggström i går föreslog. Jag ser i detta förslag ett sätt att lösa frågan, hvilket tillmötesgår oss, som vilja småningom upphäfva indelningsverket. Då detta förslag icke förut blifvit belyst, men torde förtjena det, skall jag anhålla att närmare få undersöka det samma. Först och främst föreslå reservanten och Herr Hæggström, i likhet med Utskottet, att 50 kronor såsom hjälp vid legan skola tilldelas roten hvarje gång rekryt uppsättes. Vidare föreslår förslagsställaren, att »rusthåll, som effektivt rusta och hvilkas rustningsunderstöd ej uppgå till 200 kronor, erhålla från och med 1879 till remonteringshjälp och hästens underhåll ett årligt bidrag af staten, motsvarande en tredjedel af skillnaden emellan rustningsunderstödet och omnämnda summa samt vidare, i den mån räntan och kronotionden eller det nuvarande rustningsunderstödet afskrifves, ett tillskott, motsvarande det belopp, hvarmed sagda understöd genom afskrifningen minskas». Och vilja Herrarne se, hvilket belopp detta gör och huru stor lindringen är, skall jag lemna följande upplysningar: vid Lifregementets husar- och dragoncorpser samt Smålands husarregemente erhöles visserligen alla de nummer, som derstädes för närvarande hafva rustningsunderstöd uppgående till 200 kronor och derutöfver, intet tillskott; men alla nummer med lägre understöd, hvilka i första rummet väl borde hjälpas, erhöles deremot tillskott och alla, vid så väl dessa som vid de afsutna kavalleriregementena, finge dock ersättning i mån som räntan och tionden eller rustningshjelpen afskrifves. Vid Skånska husarregementet uppgår rustningsunderstödet till 40 kronor och vid Skånska dragonregementet till 35 kronor. Vid det först nämnda fattas alltså, om man antager kostnaderna för remontering och hästens underhåll till 200 kronor, 160 kronor och vid det sist nämnda 165 kronor. Till fyllande af denna brist skulle staten enligt detta förslag bidraga med en tredjedel, eller vid husarregementet med kronor 53: 33 och vid dragonregementet med kronor 55. Statens bidrag endast till dessa begge regementen å 1,000 nummer hvardera skulle således uppgå till kronor 108,330. Lägges härtill lindring i beklädnadsersättningen, beväringsspersedlarne m. m., som kan beräknas för ett beridet rusthåll till kronor 56 och för ett afsutet till kronor 44, så erhåller hvarje nummer vid Skånska husarregementet kronor 109: 33 och Skånska dragonregementet kronor 111, hvartill, enligt mom. B litt. e i Herr Danielssons förslag, kommer bidrag till en tredjedel af karlens underhåll, hvilket, om det uppskattas till 150 kronor, ytterligare lemnar 50 kronor afskrif-

ning, hvadan hvart och ett af förberörda regementen nu genast skulle erhålla 160 kronors afskrifning per nummer i medeltal, hvilken afskrifning, beräknad efter 3 procent pr år, således skulle motsvara minst tolf års afskrifning.

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

Emellertid anser jag, att man bör antaga denna summa. Här föreligger, bland andra, en af nästan alla representanter från Skåne afgifven motion, deri föreslås, att, »derest Riksdagen skulle antaga Kongl. Maj:ts proposition om 62 dagars öfningstid för värnpliktige samt hvad i öfrigt till försvarets ordnande kan vara af nöden och under förutsättning af lika grunder för bevilning af all fastighet. Riksdagen, i sammanhag med detta beslut i försvarsfrågan, må besluta en afskrifning af $33\frac{1}{3}$ procent å indelningsverket». I denna deras önskan vill jag gå dem till mötes, och då just samma önskan är uttalad i Herr Hæggströms förslag, så anser jag, att nämnda representanter böra kunna för tillfället vara belättna dermed.

Men förutom denna lindring, som sålunda ifrågasättes i detta förslag, innehåller detsamma en punkt, som jag anser vara den viktigaste deri, nemligen att det fixerar indelningsverkets tunga för så väl rust- som rotehållare. Till stöd för ett dylikt fixerande af rust- och roteringsbördan har jag tillfälle att åberopa en person, som måste anses såsom auktoritet i detta ämne, nemligen en reservant bland utskottsledamöterna från Första Kammaren, som säger, att »en fullständig reglering, afseende rust- och roteringsbördans fixerande samt de ovissa besvärens upphörande, är det enda medlet att åt frågan om lindringarne, der sådana böra ifrågakomma, gifva en önskvärd utgång». Häraf synes, att äfven i Första Kammaren håg finnes att gå rust- och rotehållares förnämsta önskan till mötes, och detta i vidsträcktare mån än Utskottet. Skulle således indelningsverkets bördor fixeras, och en så stor afskrifning som $33\frac{1}{3}$ procent medgifvas, så tror jag, att för närvarande anspråken i detta hänseende böra vara tillfredsställda.

Vidare angifves i Herr Danielssons modifierade förslag sättet för denna afskrifnings verkställande och tiden därför, hvilken af Herr Hæggström ganska välbetänkt blifvit framflyttad från år 1879 till år 1880, på det innevarande Riksdag icke måtte behöfva sysselsätta sig med beräkning af de för denna lindring behöfliga anslag, utan att dermed kunde uppskjutas till nästa riksdag.

Ej heller torde de, hvilka önska indelningsverkets bibehållande så till vida, att de vilja hafva en bofast stam, blifva missnöjda med detta förslag, då ju, enligt detsamma, det skulle blifva beroende på aftal mellan rust- och rotehållare med karlen vid hans antagande, huru vida den af roten utgående aflöning må kunna förvandlas i jord af motsvarande afkastning, spanmål eller andra fördelar.

Hvad beträffar de vakanta numren, så skulle, enligt förslaget, samma lindringar medgifvas dem, som de effektivt roterade. Denna betydande lindring torde lemna ett ytterligare skäl för förslagens antagande.

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

För öfrigt hvilat ofta nämnda förslag på två, enligt mitt förmenande, riktiga grundsatser, af hvilka den ena är hvarje persons skyldighet att i försvaret deltaga. Den andra grundsatsen är, att försvarets materiella del grundas på bidrag efter förmögenheten. Dessa begge grundsatser äro, så vidt möjligt är, i detta förslag tillgodosedda. Förslaget tillåter en vidare utveckling vare sig å ena eller andra hållet, likasom det underlättar en afskrifning af de återstående onera, som blifva fixerade. Det lemna slutligen — och jag ber särskildt att få fästa Herrarnes uppmärksamhet derå — tillfälle för Utskottet att åstadkomma en sammanjemkning mellan Kamrarnes beslut. Skulle deremot skrifvelseförslaget bifallas, kan någon sammanjemkning icke ske. Genom en sammanjemkning af det utaf mig förordade förslaget med Utskottets förslag skulle Riksdagen kunna komma till något resultat i frågan, hvilket vore någonting högst önskvärdt, om ock icke för det yttre försvarets skull, likväl i afseende å den inre fredens befestande, men, enligt min åsigt, i begge dessa hänseenden.

På grund af hvad jag tagit mig friheten andraga, yrkar jag bifall till Herr Danielssons reservation med de förändringar och tillägg deri, som Herr Hæggström föreslagit, på samma gång jag anhåller, att först proposition måtte framställas särskildt å punkten 2 A och sedan särskildt å punkten 2 B mot hvilken uppstälts ofta berörda reservation med deri gjorda modifikationer.

Herr *Pehr Larsson* instämde med Herr Jöns Rundbäck.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: Jag hade icke ämnat begära ordet sedan jag instämt i Herr vice ordförandens i Stats-Utskottet anförande; ty han har med så tydliga bevis bekräftat sanningen i det af honom afgifna och uttalade anförande, att den, som icke vill lyssna till sådana på sak uttalade argument, han tager hvarken skäl eller bevis.

Men så väl från stockholms- som upsalabänken hafva uttalats sådana inkonsequenser, att man icke kan låta dem stå obesvarade.

Det har sålunda sagts, att städer och säteriegare samt deras vederlikar äro befriade från allt deltagande i roteringskostnad på grund af deras kontrakt och privilegier. Detta har aldrig förnekats. Men så säger Herr Professor Rydin, att majoriteten här söker undanflykter från värnplikten i knektekontrakten.

Ja, männe icke rust- och rotehallarnes knektekontrakt äro lika säkra som städernas och säteriegarnes? Jo, lika rätt som städerna på grund af sina privilegier hafva att undslippa deltagandet i kostnaden för rust- och rotehållet, lika rätt hafva rust- och rotehallare till befrielse från afskrifning på grund af sina kontrakt. Jag skall visa hvad det står skrifvet i knektekontrakten. Det heter så här: »Allt förty gifves dem deremot, uppå Kongl. Maj:ts vägnar härmed den fullkomliga försäkring, att, så länge på deras (rotehallarnes) sida

intet fel förspörjes, det som utlofvadt är. att efterkomma, de, deras barn och folk, hvilka till gårdarnes kultur och bruk, samt till ersättande af manskapets afgång nödvändigt kunna behöfvas, för utskrifningar och alla dervid hängande besvär ehvad namn de helst hafva kunna, samt fördubblingar och våldsamma värffningar, nu och tillkommande tider vara alldeles qvitta och befriade».

Angående försvarsärendets ordnande.
(Forts.)

Häraf synes, att så länge rust- och rotehållare uppfylla sina åligganden, de skola vara fria från utskrifningar.

Hafva nu rust- och rotehållarne fått bibehålla dessa sina rättigheter? Nej! år 1812 blefvo de af de tre stånden tvingade att släppa till sina söner och vidare på 1850-talet tvungos de att utsträcka öfningstiden till dubbelt.

Så hafva städer och säteriegare hushållat med det fattiga folket i landet.

Då nu landets representanter icke genast äro färdiga att låta tvinga på sig samma orättvisa, då säger man: de vilja *ingenting*, de vilja icke hafva något försvar. Sådana och dylika beskyllningar utslungas utan hänsyn.

Men hvad vilja våra motståndare? De vilja hafva försvar — men på hvad vilkor? Jo, på de fattigas bekostnad; sjelfva vilja de, som det heter, icke röra dervid med ett finger.

Nu är det ungefär en fjerdedel af landets egendom, som håller roteringen, och för att lätta denna börda erbjudes en lindring af femton kronor till båtsmanshållet! Sedan, säger man, är det ingenting att hålla båtsman, det är en småsak för rotehållaren, det är ingenting att skrika om! Men då man begär att staten skall öfvertaga stamtruppen, så att alla må deltaga i kostnaderna för försvaret, då svaras det: detta skall blifva så oerhördt dyrt, att det vore omöjligt för landet att bära en sådan börda; den skulle uppgå till 6 à 8 millioner årligen! Men då en fjerdedel af landets egendom i århundraden har dragit denna börda, då kan det med skäl frågas: skulle ej *hela* landet lättare kunna bära denna börda? Eller kan man väl tänka sig en större inkonsequens än denna. huru kan väl en sådan orättvisa inför landet någonsin försvaras? Här synes ju klart och tydligt, att det är just våra motståndare, som icke vilja hafva något försvar utan på de andras bekostnad. På den vägen torde det blifva svårt att få denna fråga på ett tillfredsställande sätt löst. Skall det ske nu som förr med tvång, så betviffar jag att det kan blifva till fördel för vårt land. Nej, mine Herrar! Vi behöfva alla försvar och vi äro alla skyldiga att i farans stund värna vårt fädernesland. Låtom oss derföre bortlägga alla egna beräkningar, sammanjemka våra stridiga meningar och med förenade krafter i mån af förmåga bidraga till landets försvar! Då kunna vi få ett tidsenligt och starkt försvar.

I förhoppning härå yrkar jag bifall till det af Herr vice ordföranden i Stats-Utskottet väckta skrifvelseförslag.

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

Herr Adlersparre: En fråga, stor och viktig som den förevarande, lemnar rum för olika åsigtter allt efter den synpunkt, från hvilken den företrädesvis betraktas. Skiljaktiga meningar hafva också under denna diskussion uttalats, och derom vore icke annat än godt att säga, om det blott vore så, att »vi alla verkligen ville göra någon eftergift för alla» och förena oss om ett gemensamt beslut, som kunde föra oss åtminstone ett litet steg framåt närmare det mål, vi alla vilja ernå, hvilket ju är *ett för vårt fädernesland betryggande försvar*. Men mycket illa vore det, om hela denna långa diskussion icke skulle kunna leda till annat resultat, än att vi återigen beslutade att ingenting göra. Ty att aflåta en underdånig skrifvelse sådan som den, hvilken af den ärade ledamoten från Södra Tjust framlagts å egna och andras vägnar, synes mig icke vara något annat än att *ingenting göra*. Jag har en hög tanke om de insigtter och den omdömesförmåga, som finnas inom Kongl. Maj:ts regering, men jag tror för visso, att den nu föreslagna skrifvelsen, om med den sammanställes hvad som förut yttrats från samma håll, icke kan af regeringen begripas; åtminstone kan skrifvelsen icke blifva någon hållfast grund för att derå bygga ett härordningsförslag. Man åberopar 1873 års skrifvelse. Man har förklarat sig vidhålla den. Men den är, så vidt jag kan se, numera betydelselös. Min afsigt är icke att förnärma någon, men jag måste påpeka sanningen, sådan den synes för mig. Mine Herrar! Här föreligger icke allenast en *penningsfråga*. Här är icke allenast fråga om, huru kostnaderna för försvaret skola *fördelas* på de olika samhällsklasserna. Det är nog en viktig fråga. Men hufvudfrågan måste väl vara, huru vi skola kunna *förstärka vårt försvar*. Utaf 1873 års skrifvelse kvarstår icke något annat såsom fast och oförtydbart, än att indelningsverket och grundskatterna böra afskrifvas; men hvad som för öfrigt i samma skrifvelse yttrades rörande ordnandet af vårt försvar har sedermera blifvit så bortblandadt, att den i sig sjelf sväfvande och oklara skrifvelsen för närvarande är alldeles omöjlig att förstå. Uti denna skrifvelse förklarar man, att försvaret bör bestå af stam och värnpligtige; att den indelta soldaten icke kan anses såsom en lämplig stam för våra värnpligtige, och att den nya stammen bör tagas ur de *värnpligtiges led*, i främsta rummet genom frivillige, betalade af staten. Sedermera har man från samma håll yttrat, att man icke vill hafva några värfvade soldater. Ja, mine Herrar! man har begagnat så starka uttryck, som att en värfvad armé »blir icke en folkets här, utan en kunglig armé», »icke en försvarsarmé, utan ett slags pretorianskt garde», och man har ytterligare förklarat, att lottning är »förhatlig och orättvis» och att man icke ens vill se ordet lottning uti det nya härordningsförslaget. Men i den nu framlagda skrifvelsen föreslår man dock en stor *värfvad armé*. Det måste väl medgifvas, att en armé, rekryterad af staten och bestående af soldater, som frivilligt tagit tjänst emot betalning af staten, är en värfvad armé. Och när det äfven torde vara en allmän åsigt att

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

den värfvade soldaten, åtminstone i sedligt hänseende, står långt tillbaka för den indelta, måste man icke då äfven vänta sig att få höra, att den värfvade soldaten är långt mindre lämplig såsom stamsoldat och ledare för våra värnpligtige än den indelta. Då man således förklarar, att värfning icke godkännes och följaktligen soldater, erhållna på frivillighetens väg och betalda af staten, må hända icke heller kunna anses blifva antagliga, och då man vidare icke tillåter att något sådant tvång som lottning må ega rum, så frågas, huru det skall kunna vara möjligt för regeringen att ur en sådan sammanblandning af tankar, för att icke säga tankeförbistring, utleta någonting fast och hållbart för att derpå bygga ett härordningsförslag? Jag tvekar icke att oförbehållsamt uttala, att de Herrar, som uppsatt detta så väl som 1873 års förslag till underdånig skrifvelse, icke hafva något annat klart för sig, än att indelningsverket och grundskatterna skola bortskaffas. Äfven vill jag lika öppet erkänna, att jag tror det de ärligt vilja hafva ett för fäderneslandet betryggande försvar, men att deras idéer om huru detta försvar skall ordnas måste anses såsom lösa hugskott eller — för att fortsätta den bild en ärad talare på ölandsbänken nyss begagnade — såsom blotta luftfenomen på det politiska firmamentet. Härpå är också icke att undra, ty frågan om ordnandet af vårt försvar är ett mycket svåröst problem. Men, då så är förhållandet, hvilket icke kan förnekas, bör man icke så positivt förkasta alla förslag, som uppgöras af sakkunniga personer, allra minst ett så billigt förslag som det, hvarom nu är fråga.

Det borde icke för någon i denna Kammare vara obekant, att ganska stor missbelåtenhet råder inom snart sagdt hvarje samhällsklass mot vårt nya statsskick derföre att under dess tioåriga tillvaro ingenting väsentligt blifvit gjordt för vårt erkänt otillfredsställande försvar. Betydliga anslag hafva visserligen beviljats och förbättringar i vissa detaljer vidtagits, men vår mer än 200-åriga härordning kvarstår lika otillfredsställande, som den lemnades oss af den gamla representationen. Detta är en märklig företeelse, som onekligen berättigar till missbelåtenhet och klander. En härordning, likasom alla andra menskliga inrättningar, måste tid efter annan, för att motsvara sin bestämmelse, ändras och omarbetas enligt tidens kraf. Våra närmaste grannar och andra stater med dem hafva icke blott i stora ord utan i handling erkänt denna sanning. Der har man i följd af senare årens krigserfarenhet redan öfvergifvit den gamla härordningen med sina legda trupper, tagna ur de lägsta samhällslagren, och i stället infört en härordning, der det är hvarje mans skyldighet att förena medborgarens pligter med soldatens. Om vi under detta allmänna reformarbete i andra länder stå med armarne i kors och göra ingenting, så blir följden, att inom landet uppstår missmod och misstro, man undergräfvär den ädlaste och bästa delen af nationalkarakteren och slutligen framkallar ett svaghetstillstånd, som kan blifva en alltför stor frestelse till våld utifrån.

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

Under denna debatt hafva många yttranden blifvit uttalade, som borde besvaras, men jag vill icke förlänga den redan allt för långa diskussionen. Vid ett yttrande af den ärade ledamoten från Södra Tjust vill jag dock fästa uppmärksamheten. Han sade nemligen, att, om det skulle lyckas oss att nu få antaget ett förslag om 32 dagars tillökning i beväringens exercis, så kunde vi vara förvissade, att längre skulle vi icke kunna komma, åtminstone icke till 90 dagar, på de närmaste femton åren. Ingenting är omöjligt, men jag betviflar, att han eller någon annan härom kan säga något med visshet. Jag ber att få anföra ett faktum. Vid 1809 års riksdag framlade Kongl. Maj:t en nådig proposition om bildande af en nationalbeväring. Denna proposition väckte ett så oerhördt motstånd inom det annars så lojala bondeståndet, att det ville icke ens mottaga propositionen, det vägrade att remittera densamma till Utskott och ville sålunda förhindra dess grundlagsenliga behandling. Någon utredning, sade ståndet, behöfva vi icke, ty vi vilja bestämdt icke antaga något sådant som en nationalbeväring. Detta var naturligtvis ett groft grundlagsvidrigt handlingssätt, och ståndet måste också sedan skicka en deputation till Kongl. Maj:t och göra afbön. Denna deputation anhöll på samma gång, att Kongl. Maj:t måtte i nåder göra afseende på ståndets stora ovilja mot saken och återtaga sin proposition. Detta skedde också. Men vid 1812 års riksdag återkom samma Kongl. proposition och blef då af samma riksstånd *enhälligt, under högljudda och upprepade: Ja antagen.* Har sådant händt förr, så kan det äfven hända hädanefter. Den ärade representanten från Södra Tjust skall säkerligen härvid invända, att det var konung Carl Johans personlighet, som härvid gjorde sig gällande. Visserligen var Carl Johan älskad, och förtroendet till hans karakter och militära insigter bland hela folket stort, men detta var dock icke *allt*. Det vaknade förnuftet och den väckta fosterlandskänslan togo också ut sin rätt.

Lika med flere föregående talare, vill jag förklara, att jag icke anser något af de föreliggande förslagen vara fullt tillfredsställande, men jag anser dock att, sedan vi nu i så många år stått och stampat och trampat, utan att komma det minsta lilla fjät framåt, så vill jag af detta skäl gifva min röst åt ett af dessa förslag. Helst skulle jag vilja hafva röstat för Kongl. Maj:ts förslag, men då det samma icke har någon utsigt för sig, så vill jag gifva min röst för Utskottets förslag. Detta förslag bör icke anses fastspika indelningsverket, det innebär icke heller något brott emot knektekontrakten, så vida de föreslagna lindringarne godkännas och stadfästas, men det för oss åtminstone ett litet steg närmare det mål, hvartill jag med så många andra sträfvat, nemligen en härordning, grundad på allmän värnpligt, hvilken, af regering och folk rätt uppfattad, kan och bör blifva den kraftigaste och bästa. Jag befarar dock att, såsom opinionen *nu* är bearbetad, dessa lindringar skola blifva en anledning till allt jemt ökade anspråk, som skola föranleda till nya kompro-

missar och gemensamma voteringar, medförande mer ondt än godt. Icke desto mindre kommer jag af förut anförda skäl att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

Häruuti förenade sig Herrar *Brodén* och Friherre *C. E. Flock*.

Herr Per Nilsson i Wittjerf: Jag har ansett det vara min skyldighet att angifva min ståndpunkt i frågan och detta har varit anledningen hvarför jag begärt ordet. Lika med Herr Gummelius måste jag beklaga att vi skola vara tvungne att öfverlägga och besluta om en stor del af våra bröder, som icke här hafva någon rätt att yttra sig. Men det kan nu icke för tillfället hjälpas. Hvad åter sjelfva frågan beträffar, så måste jag tillkännagifva att jag står på den punkt, att jag hvarken kan instämma i Regeringens eller Utskottets förslag, utan är tvungen att, ehuru det icke synes hafva någon framgång, förena mig med Herr Key, och får fördenskull yrka bifall till hans förslag om en skrifvelse.

Herr Clairfelt: En ärad talare på östgötabänken, hvilkens yttranden ofta åhöras med stor uppmärksamhet, yttrade i går här i Kammaren att en brochyr, som blifvit till riksdagsmännen utdelad, var den bästa, som han erhållit under sin långa riksdagsmannatid. Uti detta beröm vill jag instämma med honom. Han uppläste äfven några yttranden i denna brochyr, och jag vill taga mig samma frihet. Då frågan om en ny härorganisation för tio år tillbaka eller år 1867 förevar till behandling inom denna Kammare, yttrades några tänkvärda ord af en man, hvars stämma för länge sedan tystnat i grafven, men hvars ord alltid åhördes med uppmärksamhet inom denna Kammare, en man, hvilken af såväl fiender som vänner erkändes för sin tids största parlamentariska förmåga, nemligen friherre Gripenstedt. När man då, likasom nu, bekämpade Kongl. Maj:ts förslag under förmenande att rust- och rotehållarnes intressen icke vore nog tillgodosedda i detsamma, yttrade han: »Med sorgbundet sinne och med en känsla af dystra aningar har jag under detta viktiga ärendes fortgående behandling funnit, att här ej sällan visat sig ett, efter mitt begrepp, allt för stort begär att i främsta runnet tänka på sina egna intressen och att, än på det ena, än på det andra sättet, söka undandra sig de uppostringar och besvär, som alltid måste vara förbundna med ett ordnad försvarsverk, utan att man nog allvarligt besinnar, huruvida detta är förenligt med fäderneslandets väl». Dessa ord hafva runnit mig i tanken vid åhörandet af denna diskussion och det motstånd, som Utskottets förslag rönt, hufvudsakligen därför att rust- och rotehållarnes intressen icke i detsamma blifvit nog tillgodosedda. Gerna vill jag vara med om att lätta dessa bördor, men mig synes det som om en icke obetydlig lindring uti dem redan genom detta förslag skulle

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

vinnas. Att emot det beväringsofningarne utsträckas ytterligare 32 dagar, gifva en lindring i bördorna af $22\frac{1}{2}$ procent, tyckes mig vara en rätt god ersättning för de uppoffringar man underkastar sig. Förut, då det var fråga om att utsträcka öfningstiden till 90 dagar, ansåg man att en afskrifning af bördorna med $33\frac{1}{3}$ procent skulle vara nog. Nu deremot, då man icke ifrågasatt större utsträckning uti tiden för beväringens öfningar än två tredjedelar af dessa 90 dagar, har man erbjudit en lindring i bördorna af icke mindre än $22\frac{1}{2}$ procent. Då jag hör till dem inom Kammaren, som vilja att något nu göres för vårt lands försvar och att icke frågan härom ytterligare blir undanskjuten, och jag icke kan hoppas att Herr Hæggströms förslag skall erhålla Kammarens bifall, är det för mig intet annat val än att biträda Utskottets förslag. I likhet med många andra talare medgifver jag att detta förslag icke fullt tilltalar mig och att uti detsamma finnas bestämmelser och, isynnerhet uti motiveringen, yttranden, som jag icke skulle önska att påträffa uti ett väl uppställt härordningsförslag. Men deremot tror jag icke att ett antagande af detta förslag ovilkorligen skulle fastläsa indelningsverket, och min öfvertygelse är att, om vi bygga på den grund som uti förslaget är lagd, vi mer och mer skola närma oss det mål, hvartill vi alla sträfva, nemligen indelningsverkets afluftande och beredande af lättnad uti vissa jordegares besvär. Det af Herr Key framlagda och af så många biträdda skrivelseförslaget kan ju numera, äfven om det här skulle lyckas få pluraliteten för sig, icke leda till något annat resultat än ett uppskjutande af frågan till en aflägsen och oviss framtid, då det ju redan ohjelpligt fallit i Första Kammaren. Jag instämmer fullkomligt med dem, som finna detta förslag i många afseenden otillfredsställande, och mig förefaller det, som om man på detsamma skulle kunna tillämpa samma yttrande, som Herr Casparsson så träffande använde om 1873 års skrivelse, nemligen att det kunde liknas vid en rättfälla, uti hvilken statsmakterna skulle fastna, om det vunno Riksdagens bifall. En talare på ölandsbänken, som mot sina motståndare icke alltid begagnar sådana ord, som vore att önska, slungade mot mig och de med mig i denna fråga liktänkande den beskyllning, att vi ville att trasset skulle räcka nu och länge. Nej, Herr Danielsson, de af Herrarne, som vilja antaga Herr Keys skrivelseförslag, hvilket icke kan blifva Riksdagens beslut, dessa äro de, som vilja att trasset skall räcka länge, då de på detta sätt för lång tid uppskjuta frågans afgörande. För min del vill jag icke tillhöra deras antal, som skola bära ansvaret derför, och, ehuru, som jag förut sagt, Utskottets förslag icke särdeles tilltalar mig, skall jag dock rösta för bifall till detsamma.

Herr Lundegård: Efter en så långvarig diskussion hade jag kanske icke bort yttra mig. Men det gifves frågor af sådan vigt och betydelse, att man, innan de till slutligt afgörande företagas,

kan af sin pligt känna sig manad att öppet och ärligt uttala sina åsikter och tillkännagifva den ståndpunkt, som man i frågan intager. En sådan viktig och betydelsefull fråga är just denna om ordnandet af vårt fosterlands försvar. Jag förmår visserligen icke bedöma, huru och på hvad sätt vårt försvarsväsende bäst och billigast bör ordnas. Men hvad jag förmår inse, är att vårt försvarsväsende, sådant det för närvarande befinner sig, är så bristfälligt, att man med glädje och tacksamhet måste antaga hvarje förbättring, som kan åstadkommas. En sådan förbättring synes mig ligga uti Utskottets förslag. Jag kan visserligen icke påpeka vare sig bristerna eller förtjensterna i detsamma, men jag anser det dock föra oss ett steg framåt på förbättringens väg, och jag tror, att, om detta förslag antages, Riksdagen derigenom åtminstone visar, att den vill hafva ett bättre försvar och att den gjort något därför. Då denna fråga länge, ja, beklagligtvis allt för länge stått på dagordningen utan att hafva kunnat få en tillfredsställande lösning, så vågar jag för min del sannerligen icke förena mig med dem, som genom beslutandet af en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t ännu längre vilja undanskjuta frågans afgörande, och det så mycket mindre, som jag en lång följd af år sjelf sett och erfarit, huru nödvändigt det är att så fort som möjligt få en förbättring i vår härorganisation, och om än det förslag, som Utskottet framlagt, icke kan vara i allo tillfredsställande, så anser jag dock, att det är af sådan beskaffenhet, att en förbättring i vårt försvarsväsende genom detsamma verkligen kan åstadkommas, och att hvar och en, som af hjertat önskar vårt dyra och kära fosterland ett säkert försvar, bör vara glad öfver att ett sådant förslag framkommit. Jag kan nog samt förstå, att vid afgörandet af en så viktig fråga, som denna, mycken tvekan kan uppstå om det beslut man skall fatta, och lika litet som jag vill döma öfver de olika åsikter, som här blifvit uttalade, lika litet vill jag på något sätt betvifla, att det är fosterlandskärleken som dikterar hvar mans beslut i denna fråga. Men jag vill ock hafva gifvit tillkänna att det är samma fosterlandskärlek och ingenting annat, som manar mig att biträda Utskottets förslag, då det är det för närvarande mest antagliga. Jag skulle helst hafva bifallit Kongl. Maj:ts förslag, men då detta icke synes hafva någon utsigt till framgång, finner jag det lämpligast att förena mig om det af Utskottet framlagda, så mycket hellre, som jag hört att Kongl. Maj:t äfven lär komma att acceptera detsamma. Jag vill icke längre upptaga Kammarrens tid, utan slutar med det tillkännagifvande, att jag vid den slutliga omröstningen kommer att rösta för Utskottets förslag.

Herr Granlund: Då jag allt sedan år 1870 tillhört denna Kammare och således deltagit i behandlingen af de flere förslag rörande ordnandet af vårt försvarsväsende, som sedan denna tid framkommit, så anser jag det för min pligt att tillkännagifva min stånd-

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

punkt i frågan. Jag tillhörde dem, som vid 1871 års Riksdag framlade ett sammanjemkningsförslag, som grundade sig på ett af Kongl. Maj:t då framlagdt förslag, att med bibehållande af indelta armén såsom stamtrupp ordna försvarsväsendet. Betydliga lindringar erbjödos rust- och rothållarne, men förslaget föll det oaktadt. Jag tillhörde deremot icke dem, som vid 1873 års Riksdag sammankopplade härordningsfrågan med frågan om grundskatternas afskaffande i den så mycket åberopade skrifvelsen, emedan jag ansåg att dessa frågor borde särskildt hvar för sig behandlas. Kom så 1875 års förslag, som var grundadt på en utsträckt värnpligt. Jag kunde icke gilla detta förslag, hufvudsakligen af det skäl, att jag icke trodde att svenska folket skulle vilja mottaga ett förslag af så djupt ingripande betydelse, som detta. Men, mine Herrar, här föreligger ett förslag som är mera tilltalande; här synes man hafva sammanjemkat alla de olika åsigtterna. Här har man icke uttalat sig för den allmänna värnpligtens grundsats eller att derpå helt och hållet bygga vårt försvar. Här har man endast föreslagit en nödvändig ökning i tiden för beväringens öfningar, samt en värnpligtslag, nödvändig för åstadkommandet af ordning i mobiliseringen. Här har man föreslagit att såsom stamtrupp bibehålla vår indelta armé, och denna armé vågar jag försäkra har flera vänner ibland folket, än man tror. Den indelte soldaten är en god medborgare och en pligt-trogen arbetare, för hvilken man har aktning och förtroende. Hvad tror man att följden skulle blifva om vi skaffade oss en värfvad stamtrupp på 30- à 36,000 man, såsom Herr Keys skrifvelseförslag antyder. Icke tror jag att den skulle blifva något godt föredöme för våra ynglingar. Man har fruktat för kasernlifvet, men månne det icke skulle blifva ännu värre, om vi i landet finge en stor mängd lösa personer — utan fast bostad, värfvade från olika orter — månne man med större förtroende skulle vilja sätta sina söner i ledet bland desse än den indelte soldaten. Och månne icke bland denna värfvade stamtrupp en stor del skulle förorsaka kommunerna förökade fattigvårdsutgifter. Man har här yttrat, att bakom det framlagda skrifvelseförslaget står det svenska folket. Nej, mine Herrar, jag tror vi pruta litet på det påståendet. Jag är öfvertygad om att svenska folket verkligen vill göra något vidare för sitt lands försvar än skrifvelsen antyder. En stor del af detta folk består af de samhällsklasser som icke äro jordbrukare och af hvilka man dock fordrar de största uppoffringarna, nemligen de personliga jemte förökade ekonomiska. Ty, säga hvad man vill, de personliga uppoffringarne äro dock de största, och i likhet med flere föregående talare tror jag, att, om vi vädjade till detta folk, huruvida det ville åtaga sig dessa personliga uppoffringar, hvarom Utskottets förslag handlar, vi icke skulle till svar få ett bleklagdt nej, utan jag är fullt förvissad att svaret skulle jäfva det påståendet, att Herr Keys skrifvelseförslag har svenska folket bakom sig.

Hvilka fördelar skulle då denna skrifvelse bibringa detta svenska

folk? Jo, att det möjligen skulle hafva för sig en öfningstid på 90 dagar i stället för 62. Men indelningsverket och grundskatterna skulle därför bort och det förra utbytas mot en värfvad stamtrupp hvars oerhörda kostnad man icke ens kan beräkna. Jag frågar då: hvad skulle om detta de djupa lederna säga, hvilka, såsom en talare anmärkt, här vid lag icke hafva någon röst, men hvilka skulle relativt få draga den största bördan, icke allenast den personliga utan äfven en förhöjning i den ekonomiska; ty denna börda kommer naturligen att ökas i samma proportion som grundskatterna och indelningsverket afskrifvas. Jag är icke emot en afskrifning af dessa, såsom man påstår, orättvisa skatter, men det skall ske på ett sätt, som icke allt för mycket nedtrycker de öfriga samhällsklasserna; och jag kan icke i detta förslag, som Utskottet framlagt, finna annat än att här är föreslagen en lindring för rote- och rusthållare mer än dubbelt så stor som den Kongl. Maj:t föreslagit. Således ett tillmötesgående äfven i detta hänseende.

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

Man har sagt, att man genom antagandet af detta förslag skulle vilja qväfva det svenska jordbruket och nedtrycka jordbrukaren. Men blifver denna klass verkligen nedtryckt? Fordrar man större personliga skyldigheter af denna samhällsklass än af andra? Fordrar man väl större personliga uppoffringar af den förmögne hemmansegaren än af den fattigaste torpare för hans egor eller den mest obemedlade industriarbetare, när man bestämmer att hvarje svensk man är skyldig att underkasta sig en förökad öfning såsom värnpliktig? Qväfver man jordbruket mer än andra näringar derigenom att ynglingarne få öfva sig litet mera än nu i vapnens bruk och exercis? Jag tror att jordbruket icke deraf skall lida mera än industrien, ty inom jordbruket är det betydligt lättare att få lega arbetare som kunna gagna, men inom verkstäderna kan det falla sig svårt nog, ofta omöjligt att erhålla dugliga arbetare i de olika yrkena.

Under den tid jag deltagit i det politiska lifvet har jag intresserat mig för att i denna fråga erhålla kännedom om åsigtarna inom landet; och vid den ganska myckna beröring jag haft med olika samhällsklasser, tror jag mig hafva funnit att de icke äro sådana, åtminstone icke i allmänhet, som man här velat framhålla, då man yrkat bifall till skrifvelseförslaget, utan jag är öfvertygad om att af de flere förslag till vårt försvars ordnande, som förut framkommit, detta är det mest tilltalande och mest mottagliga, och det är derföre som jag af själ och hjerta röstar för bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjö: Uti en så vigtig fråga, som den föreliggande, är det icke utan skäl som jag har begärt ordet, och anser mig, synnerligast såsom medlem af denna Kammare, skyldig att tillkännagifva min åsigt i densamma. Då Hans Excellens Herr Statsministern förordade såväl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag och yttrade, att enligt sakkunniga personers omdöme båda två skulle vara lika goda, torde

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

det tillåtas mig att härom säga några ord, äfvensom om de skrivelser, som i detta ämne från Riksdagen blifvit till regeringen af-låtna. Den af 1875 års Riksdag uttalade önskan att erhålla ett för-svar, bygd på stam och beväring, har icke af regeringen villfarits, efter som Kongl. Maj:t vid innevarande riksdag framlagt ett förslag till försvarets ordnande, bygd på allmän värnpligt, som enligt stats-rådsprotokollet, bifogadt här föreliggande arméförslag, är föreslagen att utsträckas från 18 till 40 år. Värnpliktig skall vara skyldig att tjänstgöra sex år i linien och sex år i landtvärnet och skulle öfnin-gen och tjänstgöringen i kaserner utgöras.

Detta mitt antagande har jag hemtat från nämnda statsråds-protokoll, hvaraf framgår, att meningen med detta förslag, i hän-delse det skulle antagas, är kasernering af allmogens söner. Ja, mine Herrar, skola våra ynglingar utbildas till soldater i kaserner, är det min fulla öfvertygelse, att de derstädes blifva i såväl mora-liskt som kroppsligt afseende förstörda. Vi hafva redan nästan dag-liga exempel på den demoralisation, som råder inom vår nuvarande kasernbefolkning. Vi behöfva endast gå ut på gatorna i närheten af kasernerna för att vinna erfarenhet härutinnan. 1873 års Riks-dag aflät en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ett här-ordningsförslag och i sammanhang dermed äfven grundskatternas och indelningsverkets afskrifning. 1875 års Riksdag afslog ett för-slag, som då af regeringen framdades, af skäl att det var bygd på allmän värnpligt. Oaktadt Riksdagen på så sätt gifvit tillkänna dels att den för antagandet af ett nytt härordningsförslag med ut-sträckt öfnings-tid vill hafva såväl grundskatterna som indelnings-verket afskrifna, dels att den vill hafva ett försvar bygd på stam och beväring, har regeringen icke ansett nödigt att taga denna Riksdagens uttalade önskan i öfvervägande.

Detta är i sanning nedslående för Riksdagen. Man kan icke annat än med missmod läsa den Kongl. propositionen angående Fjerde hufvudtiteln, då man deri icke kan upptäcka någon annan ersättning till den jordbrukande befolkningen för dessa föreslagna nya och stora åtaganden än dessa 10 procents lindring å värdet af indelningsverket, under det man på ett annat ställe i det Kongl. förslaget finner att Kongl. Maj:t gjort framställning om höjandet af bevillingen å jordbruksfastighet, en förhöjning, som säkerligen kommer att till fullo uppväga hvad man på det andra hållet velat nedsätta, allt nog sådana lindringar ej värda att rosa eller tacka för. Min öfvertygelse är emellertid den, att om representationen antager ett sådant förslag, som det af regeringen nu framlagda, så skulle den derigenom bereda landet den största skada. Ty säga hvad man vill, så är det dock visst, att de kostnader, som här af blefve en följd såväl för uppförandet af kasernbyggnader som andra ändamål, i förening med de dagsverken som för vårt försvar komme att uppoff-ras, blefve så betungande, att landet icke förmådde bära dessa bördor. Vi måste se till att de skattdragande, som skola lemna dessa bidrag

med icke blott sina egodelar utan äfven med sina egna söner icke blifva allt för hårdt tryckta; ty om så sker, så kan det gå med vårt land på samma sätt som med Tyskland, hvarest just till följd af de tryckande bördorna i och för landets försvar flera millioner menniskor emigrerat. Jag läste för någon tid sedan i en tidning en uppgift att under loppet af de två senare åren emellan två och tre millioner menniskor derifrån utvandrat. Skulle vi här få införd allmän värnpligt i sådan utsträckning, som Kongl. Maj:ts förslag här gifver för handen, så befarar jag högeligen att vi icke skulle få många att stanna qvar för att deltaga i vårt lands försvar och näringar. Här har talats om att andra stater för närvarande stå rustade ända till tänderna. Ja, det är icke underligt, ty de måste uppställa större försvarskrafter, då de icke såsom vi äro omgifna af skyddande gränser. Vårt land, som är kringflutet af haf på alla sidor, skulle nästan vara oåtkomligt för en fiende, om vi blott tillräckligt vinnlade oss om att stärka vårt kustförsvar och vår flotta. Och finge vi blott ett tillräckligt starkt kustförsvar, så tror jag att vårt försvar till lands icke behöfver vara starkare än det för närvarande är. Vare härmed nog sagdt om Kongl. Maj:ts förslag.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Hvad åter angår Utskottets förslag, så gillar jag deras åsigt derom att vi böra hafva stam och beväring, men så talas der om åtskilliga lindringar till jordbruket för här föreslagna åtaganden. Der heter det, att hvarje gång rekryt insättes i nummer vid såväl rust- och rote- som båtsmanshället, lemnar staten ett bidrag af 50 kronor; att rusthållsnummer, hvilkas rustningsunderstöd icke uppgår till 200 kronor, erhålla, hvarje gång ny remont insättes, af staten ett bidrag af 150 kronor; att hvarje rotenummer, som verkligen håller karl, erhåller ett årligt bidrag till soldatens aflöning och bostad med 20 kronor under åren 1878 och 1879 samt 30 kronor för hvarje följande år; samt att hvarje nummer af båtsmanshället, som verkligen håller båtsman, erhåller ett årligt bidrag till båtsmannens aflöning, att från och med år 1879 utgå med 15 kronor årligen. Jag vädjar till eder, mine Herrar, om dessa belopp verkligen blifva några lindringar. då man tager i betraktande att, om Utskottets förslag antages, öfningarna blifva både mera långvariga och kostsamma och man derigenom får uppoffra icke allenast dessa belopp utan helt säkert ännu mycket mer. Mine Herrar! Det förslag, som här är framlagdt, är af sådan beskaffenhet att det icke kan antagas, så framt man vill vara rättvis, ty det är bygd på den principen att jordbruket fortfarande skall bestrida landets försvar. Om sådant obestriddigen icke kan vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, så frågar jag: hvarför skall detta förhållande fortfara? Är det manne klokt att undertrycka denna jordbrukande befolkning ända derhän att den nästan ensam skall försvara både stad och land? Om en fiende intränger i vårt land, hvarest anställer han största förödelsen, i stad eller på landsbygd? Jag vågar påstå att det sker i städerna, ty der är den mesta rörliga egendomen samlad.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Fienden kan visserligen skada landtmannens hus och egodelar, men, såsom en talare förut anmärkt, det viktigaste af allt, eganderätten till jorden, kan han icke rubba. När så är förhållandet, så kan åtminstone icke jag för min del ingå på andra än rättvisa förslag, affattade i det syfte att rustnings- och roteringsbördorna jemte grundskatterna aflyftas från jordbruket, att staten öfvertager vårt försvarsvärk och att hvar och en dertill skattar till staten enligt 2:a och 3:e artikeln i bevillningsförordningen. För öfrigt får jag säga, att under nuvarande förhållanden anser jag att vi icke behöfva af fruktan för vår politiska sjelfständighets förlorande förvandla hela vårt folk till en enda stående härmassa, ty så framt vi icke inblanda oss i andra länders politiska förvecklingar. så skola helt säkert såväl Sverige som Norge fortfarande i stillhet och lugn få sköta sina fredliga värf. Alltså hoppas jag, att denna Kammare skall uttala sitt veto mot antagandet af en allmän värnpligt vare sig i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts eller med Utskottets förslag. Ingen må här säga, att jag icke i allo vill hafva något försvar och således äfven önskar bort det, som vi redan hafva. Jo, mine Herrar, den fädernegård jag bebor och det fädernesland jag tillhör äro mig kära, jag vill hafva ett försvar, men så beskaffadt, att det kan kallas ett rättvist försvar, hvars bördor bäras lika jemnt och dragas lika jemnt af alla samhällsklasser, i förhållande till förmögenheten eller efter andra rättvisa grunder. Jag vill vidare att vårt hufvudsakliga försvar skall riktas på att skydda våra kuster och sålunda förhindra fienden att landsätta sina trupper på vår egen mark, samt derigenom slippa den sorgliga synen att se densamma härjas af rofgriga fiender, se våra byar och städer brända, våra qvinnor skändas samt se äldrige familjefäder och barn gråtande fly undan för fienden.

Jag slutar mitt anförande med att, under återopande af nu angifna skäl, yrka, att Kammaren ville, med afslag å såväl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag, bifalla det af Herr Key framställda skrifvelsförslag.

Herr Anders Svensson: Om detta Utskottets arbete må jag säga, att min förhoppning hvarken blifvit alldeles sviken eller alldeles uppfylld. Den har icke blifvit alldeles sviken i så måtto att Utskottet, enligt min uppfattning, ur den Kongl. propositionen bortplockat allt, som pekar på den rena värnpligtinstitutionen, ty jag är lifligt öfvertygad om, att svenska folket, derest icke oförutsedda händelser inträffa, icke på mycket lång tid skall antaga denna institution. Jag är lifligt öfvertygad härom, och denna min öfvertygelse stöder jag på Generallöjtnanten Grefve Björnstjernas yttrande uti denna fråga vid 1875 års riksdag, då han förklarade, att å den öfningstid, som af Kongl. Maj:t då fordrades för de värnpligtiges utbildning, icke någon dag kunde afprutas utan att man äfventyrade institutionens fasthet. Dessa äro bestämda ord. som jag håller Herr Grefven räkning för, emedan de böra göra klart för oss alla hvart

värnpligtsinstitutionen kommer att leda. Utskottet har äfven gjort klart för oss, huru vi under den närmaste framtiden böra ordna vårt försvar, då Utskottet, afvikande från nyssberörda skefva åsigt, i detta afseende hänvisat till den gamla grunden, nemligen stam och beväring. Ja Utskottet har till och med respekterat den gamla benämningen till den grad att Utskottet öfver allt utbytt ordet landtvärn mot beväring.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts)

Men i afseende å stammens ordnande kan jag icke gilla Utskottets uppfattning. De uti den Kongl. propositionen föreslagna lindringar i rust- och rothållsbesväret har Utskottet visserligen till en del förökat. Men enligt min uppfattning blifva dessa så kallade lindringar icke några verkliga lindringar, för så vidt man vill stärka försvaret genom att utveckla stamtruppen till något bättre än den nu är, utan endast en ersättning ungefär motsvarande hvad man ytterligare fordrar af stammen. Således kan jag icke gilla Utskottets uppfattning härutinnan.

Hvad härefter beträffar Herr Keys förslag, så kan jag olyckligtvis icke heller gilla detta, och hvarför det? torde man fråga. Jo, därför att jag icke ser att vi på denna väg kunna komma till något resultat, efter som Första Kammaren, visserligen icke oväntadt, redan med stor majoritet bifallit Utskottets förslag, och det vid sådant förhållande icke är tänkbart att någon *Riksdagens* skrifvelse i frågan nu kan komma till stånd, och jag vill fråga hvar och en som biträder skrifvelsförslaget, om det är någon utsigt till att Första Kammaren, derest denna Kammare beslutar skrifvelsens aflåtande, under den närmaste framtiden skall frånträda sitt beslut och förena sig med oss. Jag tror det åtminstone icke. Af detta skäl är jag icke heller böjd för att antaga Herr Keys förslag.

Det enda förslag, som för närvarande synes mig leda till målet, och uti hvilket man icke heller fordrar så mycket som uti Herr Keys, det är Herr Danielssons, sådant detsamma blifvit formuleradt af Herr Hæggström. Detta förslag skulle jag vilja biträda. Men jag måste dock bekänna, att jag i detta hänseende står såsom de der intet hopp hafva; ty det lifliga instämmande, hvarmed Herr Keys förslag helsades, har gjort det klart för mig att Kammarens majoritet anser att man på denna väg skall kunna nå målet.

Jag skulle således helst biträda Herr Danielssons reservation, formulerad på ofvan uppgifna sätt, men då det icke synes vara någon utsigt till att denna skall komma under omröstning, anser jag det icke löna mödan att längre hålla på detta förslag.

Jag står derföre uti en obehaglig ställning, då jag nu endast har att välja emellan Utskottets och Herr Keys förslag. Men utaf två onda ting väljer man naturligtvis det minst onda, och derföre får jag väl gå in på det af Herr Key framlagda skrifvelsförslaget; ty Utskottets förslag tillfredsställer mig ingalunda, emedan, såsom jag redan sagt, de föreslagna lindringarne icke äro några verkliga lindringar. För min del är jag en vän af skatteutjemningar, och

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.

(Forts.)

jag är äfven öfvertygad om att motsidan i detta fall skall gå oss till mötes; men huru hastigt den vill gå, derom är frågan.

Det kommer således att blifva med vidriga känslor, som jag lägger min voteringsedel i urnan, då jag icke kan fullt gilla det förslag, för hvilket jag efter all sannolikhet nödgas att rösta.

Emellertid yrkar jag för närvarande bifall till Herr Danielssons reservation, sådan den blifvit formulerad af Herr Hæggström.

Herr Bågenholm: Då denna stora och viktiga fråga nu föreligger till behandling, anser jag äfven mig böra uttala min ställning till densamma, utan att hysa någon förhoppning derom att kunna rubba någons förut fattade öfvertygelse, men för att visa åt hvilket håll mitt votum kommer att gå.

Under en följd af år har jag med synnerligt intresse omfattat frågan om förstärkandet af vårt försvar, som så länge stått på dagordningen. Då jag förliden riksdag hitkom och erfor de liffiga känslor, hvarmed denna fråga syntes mig omfattas, så hyste jag goda förhoppningar om att vi åtminstone vid denna riksdag skulle komma att taga ett allvarligt steg för denna frågas bringande närmare sin lösning. Anländ hit för att deltaga i innevarande riksdags förhandlingar, kan jag icke neka till att det var med blandade känslor, som jag läste Kongl. Maj:ts till Riksdagen afåtna nådiga proposition i denna fråga, emedan jag tyckte att bra litet hade blifvit åtgjort för frågans utveckling. Emellertid har jag, efter att hafva samspråkat med åtskilliga ledamöter, funnit, att min enskilda mening var oriktig, men deremot det af regeringen framlagda förslag betingadt af en riktig uppfattning af förhållandena. Jag blef nemligen öfvertygad derom att det visst icke skulle hafva lyckats något förslag, som haft till mål ett fullständigt ordnande af vårt försvar, att här vinna erkännande; och jag trodde då att det af Kongl. Maj:t föreslagna steg skulle hafva utsigt till framgång. Utskottets behandling af denna fråga, hvilken jag i alla delar gillar, synes mig vara förtjent af allt erkännande. Jag kommer för min del att rösta för Utskottets förslag. Det skäl som härvid varit för mig bestämmande är det, att Utskottets förslag tyckes kunna förena alla de olika meningarne i fråga om en slutlig organisation till enighet derom, att man bör taga det föreslagna steget såsom ledande till målets vinnande. Ty alla äro vi och måste vara öfverens om att värnpliktige måste blifva hufvudsakliga styrkan af landtförsvars-trupperna, ehuru väl tankarne kunna vara väsentligen delade derom, huruvida alla värnpliktige skola öfvas lika lång tid, eller om man skall söka att, genom att bibehålla stammen bredvid dessa, åstadkomma en väsentlig minskning i de värnpliktiges öfningar. Om det således är vår önskan och mening att vårt försvar skall grundas till hufvudsaklig del på värnpligt, så måste vi vara ense om att öfningstid af sextiotvå dagar är mindre, än hvad den måste vara, äfven med bibehållande af en fulltalig stam.

Jag kan således icke annat än vördsamt instämna med dem, som yrkat bifall till det förslag, Utskottet framlagt i afseende på värnpliktige och tiden för deras öfningar, likasom jag också för min del vill hafva uttalat den åsigt att de lindringar, som här erbjudits, äro grundade på rättvisa och billighet. Mot dessa lindringar har jag nu hört anföras ganska många invändningar, dels derföre att de icke skulle vara i öfverensstämmelse med 1873 års skrifvelse, dels emedan de, enligt åtskillige ledamöters uppfattning, skulle vara af allt för ringa betydelse och dels derföre att de skulle med motvilja mottagas af åtskilliga utaf våra kommittenter. Hvad nu till en början beträffar 1873 års skrifvelse, förefaller det mig alldeles gifvet, att då i denna skrifvelse upptages beslut om rusthålls-, roterings- och båtsmanshålls-skyldigheternas afskrifning, sådant dock kan ifrågakomma först sedan vi blifvit ense om en ny tidsenlig härordning. Först derefter är på grund af 1873 års skrifvelse en afskrifning berättigad. Skulle vi deremot nu helt hastigt besluta en afskrifning, utan att hafva gjort oss reda för hvilken härorganisation vi komme att antaga, kunde ju deraf uppstå den följd, att då det t. ex. enligt min och flere andras uppfattning vore lämpligt att bibehålla för infanteriet stamsoldater med torp, sådant i nämnda fall ej läte sig göra. För öfrigt synes det mig vara klart, att äfven om båda Kamrarne beslutade en sådan afskrifning, kunde densamma icke af Kongl. Maj:t sanktioneras, innan Riksdagen antagit ett tidsenligt och betryggande försvarssystem. Detta i afseende å kombinationen med 1873 års skrifvelse.

Vidkommande åtskillige ledamöters uppfattning, att de ifrågasatta lindringarne skulle vara allt för små och ingenting med dem vinnas, så får jag säga, att jag anser detta påstående högst märkvärdigt, särdeles hvad rusthållet beträffar, då detta, utom den remonteringshjälp af 150 kronor, som skulle utbetalas hvarje gång remont insattes i nummer, komme att erhålla fördelar, som komme att motsvara omkring 60 kronor årligen, och derigenom rusthållarne erhöle lättnader i skyldigheten att anskaffa och vårda manskapets beklädnad och utredning m. m. Mig synes detta allt vara en synbarligen rik ersättning. Hvad angår rotehållet, har Utskottet föreslagit en lönehjälp åt hvarje effektivt rekryteradt nummer af roterade fotfolket med 20 kronor för år 1878 och 1879 samt från och med 1880 till 30 kronor. Dessa lindringar äro, enligt min uppfattning, icke små. Jemför jag huru förhållandet skulle blifva uti Nerike, hvarest jag är rotehallare, så lemna vi nu vanligen i årliga soldatlönen bland annat 2 tunnor råg, och dessa skulle nu blifva betalda med dessa föreslagna 30 kronor. Vidare betala skåfrotarne i lega 75 kronor för nummer och häraf komme vi att erhålla 50 kronor i bidrag, så att återstoden komme att blifva endast 25 kronor. Jag kan således icke inse annat än att dessa lindringar vore af en verkligt stor betydelse.

Jag kommer nu till den tredje invändningen, eller att våra

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

kommittenter, som hoppats på genomförande af 1873 års skrifvelse, skulle känna sig missnöjde med antagande af detta förslag. Jag tror dock, att, sedan vi inkommit vid Riksdagen, vi icke representera en viss orts utan allas intressen. Jag är sjelf och har länge varit jordbrukare och är såsom sådan rothållare, samt har tillsynen öfver andras både rust- och rothåll, och har alltså noggrann kännedom om de svårigheter som äro med indelningsverket förenade; men jag vet också, att, oaktadt mången anser sig representera uteslutande rust- och rothållarnes intressen, det dock inom våra kommittenskap finnes många jordegare som icke hafva samma intresse som rust- och rothållarne i afseende å de ifrågasatta lindringarne.

Vidare hafva vi i våra kommittenskap en hel del andra medborgare, som dels betala utskylder till staten, dels ock icke göra det. Äfven deras rätt skola vi tillgodose.

Då icke en fullständig organisationsplan kan uppställas, kan jag icke se annat, än att vi böra vara tillfreds med de lindringar, som nu äro föreslagna, och om vi antaga det framlagda förslaget, för det oss väl ett steg framåt. Det har talats så mycket i denna fråga, att jag icke vill upprepa hvad andra sagt förut, utan jag slutar med att anhålla, att Kammaren måtte förena sig i Utskottets förslag, till hvilket jag får anhålla om bifall.

Herr Carl I. Bengtsson: Om jag icke kan instämma i Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag, vill jag åtminstone icke instämma i det klander, som blifvit rigtadt mot Utskottet, ty det är onekligen en kinkig fråga att lösa, och jag beklagar att Utskottet icke kommit till samma resultat som Herrar Lasse Jönsson eller Danielsson, ty då hade det samlat flera krafter omkring sig. I afseende på de föreslagna lindringarne är jag mycket oviss, om det i verkligheten är någa lindringar, ty det är väl bekant, att de utsträckta garnisonstjenstgöringarne, som den indelta armén på de senare åren fått underkasta sig, hafva verkat derhän, att lönen för den indelte soldaten oupphörligen måst förhöjas, hvartill kommer att det ovishhetstillstånd, som vidlåder indelningsverket, vållat mycket obehag, nemligen, att man knappast vet någon gräns för utgifterna.

Jag är icke förtjust öfver det framlagda skrifvelseförslaget, som för mig icke är tillfredsställande, men vid det förhållande som nu är, tror jag, att jag nödgas instämma i detsamma. Om Herr Lasse Jönssons förslag varit Utskottets, eller nu så kraftigt blifvit understödt att hopp om dess framgång förefunnits, hade jag ovilkorligt slutit mig dertill, och om det kommer under omröstning, så voterar jag derför.

Vore skattebördorna mera rättvist fördelade, vore det säkert lättare att lösa denna viktiga fråga.

Herr Jonas Andersson: Herr Talman, mine Herrar! Jag hade icke tänkt att begära ordet i denna fråga, om ej det af Herr Key framlagda förslag, i hvilket jag instämmer, blifvit till den grad klandradt och deri inlagts motiv, som icke finnas der angifna, men deremot uteslutits, hvad som verkligen står att läsa. Jag anser mig pligtig, därför att jag instämt i detta skrifvelseförslag, att något söka förtydliga detsamma, hvilket visserligen icke egentligen borde behövas, antingen man vill tolka denna skrifvelse efter ordalydelsen eller efter andemeningen. Jag vill därför nu tillkännagifva de motiv, som föranlett mig att deltaga i detta skrifvelseförslag. Vore det nu så, som en stor del, och jag kan nästan säga största delen af dem, som tala för Utskottets förslag, påstå, att det innebure en lösning af denna invecklade fråga, så skulle jag vara den förste att biträda detsamma, men jag vill söka visa, att det icke innebär en lösning, och det uttala äfven de flesta, som gilla förslaget, att det blott är det första steget till en ökad beväringsofning. Det andra steget och det tredje steget skall snart komma, men hvar slutet är, veta vi icke. Påståendet, att det är en lösning af frågan, förefaller mig som en högst besynnerlig åsigt. Jag vill förutskicka den åsigt jag sjelf har. Hvarken regeringen eller Utskottet förtjenar något egentligt klander, ty båda hafva säkerligen handlat efter bästa öfvertygelse och Utskottet efter bästa förmåga. Såsom frågan stod var det att förutse, att Utskottet icke kunde komma till annat resultat än det gjort; men för att komma till någon utredning af innehållet af den föreslagna skrifvelsen, her jag att få fästa uppmärksamheten på, att denna skrifvelse fullständigt grundar sig på 1873 års Riksdags skrifvelse. Jag vill lägga tonvigt på, att denna skrifvelse icke var en produkt af denna Kammares utan af båda Kamrarnes sammanstående beslut. Det skrifvelseförslag, som nu är framlagdt, grundar sig fullständigt på denna Riksdagens skrifvelse. Hvad åsyftar denna skrifvelse? Otvifvelaktigt åsyftar den att på samma gång förbättra vårt försvarsvverk och göra ett slut på de tvister, som vid denna frågas behandling ständigt återkomma inom Riksdagen, samt att komma till ett resultat i frågan, der hvars och ens olika mening och hvarje klass kan vara öfverens, åtminstone så vidt de afse vårt försvarsvverk. Men för att kunna komma derhän, att en sådan öfverensstämmelse i åsikter och beslut skall blifva en verklighet, får man icke sluta ögonen till för de faktiska förhållanden, som verkligen äro för handen. Dessa faktiska förhållanden äro bland andra, att, å ena sidan, en klass har ett onus att bära, en skyldighet att fullgöra, hvilken måste fullgöras, ehuru den inskränkts till hvad de s. k. knektekontrakten innehålla. Denna klass har likväl velat förklara, att, så vida detta onus på rimliga vilkor komme att aflyftas, den, i samma mån aflyftningen skedde, och en annan stam i st. f. den närvarande anskaffades, också i samma mån vore villig att bereda landet ett fullständigt försvar. Å andra sidan åter anser man,

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

Angående försvarsväsendets ordnande.

(Forts.)

att indelningsverket bör bibehållas. Denna sida vill ingå på en utvidgning af beväringsofningarne, hvilken skulle leda derhän att göra vårt försvar fullt betryggande, men den vill icke medgifva den ringaste lättnad i de onera, som länge hvilat på en enda näringsgren. Dessa båda mot hvarandra stridande åsikter kunna icke gerna förlikas genom lemnande af ett godtyckligt understöd för de rust- och roteringsskyldige, hvilket understöd, som är tillfälligt, väl kunde vara hjälpligt, om man bestämt det jemförligt med den föreslagna utvidgningen, hvilket dock icke är förhållandet, då alla förklarar, att 62 dagars öfning endast är första steget, och denna öfning således icke är tillfyllestgörande, hvilket jag icke heller tror.

Men för att få ett fullständigt försvar, är det nödvändigt, att man, enligt 1873 års skrifvelse och deri uttalade åsikter, ingår på en successiv afskrifning af de onera, som nu verkligen utgöra skiljepunkten mellan de båda stridiga åsigtterna. Man säger visserligen, att man icke kan kasta bort indelningsverket förr, än man fått en lika god institution i stället. Det har aldrig blifvit ifrågasatt, att så skulle ske, men det som blifvit ifrågasatt, och hvilket tydligen uttalas såväl i 1873 års skrifvelse, som i det skrifvelseförslag, som nu blifvit framlagd, det är att borttagandet af det gamla och införandet af det nya skulle gå i jernbredd med hvartannat, på det att det icke skulle behöfva misstänkas, hvarken att den ena sidan ville vinna en fördel på den andra sidans bekostnad, ej heller, å den andra sidan, att man icke skulle vilja, i samma mån afskrifningen skedde, gifva någonting lika godt och ännu bättre i stället.

Detta är det verkliga innehållet af det skrifvelseförslag, hvori jag instämt. Jag hemställer nu, hvilket förslag som snarast leder till en lösning af frågan, antingen det förslag, som Utskottet framlagt eller det skrifvelseförslag, hvori jag instämt. Jag tror för min del, att det senare förslaget innehåller en verklig lösning, och en lösning, som ovilkorligen efter alla menckliga beräkningar skulle blifva verkställd långt förr, än en lösning kan åstadkommas på det understödssystem, man nu tyckes vilja slå in på, i synnerhet som i detta skrifvelseförslag är inlagd en uttrycklig önskan, att regeringen skall till nästa riksdag inkomma med ett förslag, som är bygd på de grunder, som detta förslag innehåller, och dels på det förslag, som Kamrarne år 1873 gemensamt beslutat. Detta förslag har också regeringen i viss och bufvudsaklig mån accepterat, hvilket synes dels af 1875 års Kongl. förslag och dels af de åtgärder Kongl. Maj:t låtit företaga för att bereda frågans lösning just på de grunder, som Riksdagen år 1873 i sin då aflättna skrifvelse uttalat. Denna utredning har blifvit verkställd, och den har visat, att en lösning af frågan är möjlig i alla delar i afseende på så väl försvarsverket som grundskatterna, utan att någon af folkklasserna derigenom belastades mera, än hvad hittills egt rum.

Det har blifvit en utredning som är nöjaktig och byggd på

fullgod grund, den har ock på sätt och vis blifvit accepterad af Kongl. Maj:ts regering. När nu förhållandet är så, att detta skrivelseförslag uteslutande stöder sig på ett af Riksdagen redan förut fattadt beslut, ett beslut som äfven regeringen förut har gillat till dess hufvudgrunder, men hvilket samma regering nu i viss mån förklarar sig vilja frångå, så kan detta väl förklaras deraf, att ännu så mot hvarandra stridande åsikter existera angående lämpligaste sättet att avvägbringa ett betryggande försvar. Här af förklaras äfven, hvarföre regeringen numera öfvergått från den princip, som hon i detta afseende förut gillat, och kastat sig in på understödsystemet, för att försöka om Riksdagen på den vägen möjligen kunde komma öfverens. Men jag försäkrar att på denna väg ingen fullständig lösning kan komma till stånd. Tvärtom anser jag att vi på detta sätt oupphörligt komma att fortsätta våra tvister angående hvarje steg, som afser att öka beväringsofningarne utöfver den af Utskottet föreslagna tiden 62 dagar. Den gamla striden skall sålunda uppblomma på nytt, till förtång både för riksförsamlingen och den sänja och samdrägt, som är så nyttig och bör råda så väl mellan Riksdagens båda Kamrar och samhällets olika klasser som mellan Riksdagen och regeringen. Det är till detta mål som herr Keys skrivelseförslag syftar, det är detta mål som jag hoppas skola kunna realiserars redan nästa riksdag. Men dertill fordras eftergifter och uppförringar. Men från både ena och andra hållet förevidt man hvarandra brist på offervillighet för det stora målets vinnande. Om nu de, som icke tyngas af rust- och rothållets bördor, verkligen vilja få ett betryggande försvar, hvarföre vilja de då icke ingå på de uppförringar, som erfordras för åstadkommande af en småningom skeende afskrifning till sådan utsträckning att den icke blir särdeles känbar eller åstadkommer någon större rubbning i nu bestående förhållanden.

Jag har nu framlagt mina motiv för den åsigt jag hyser i denna fråga, och förklarar hvarföre jag instämmer i herr Keys förslag. Jag hyser äfven den förhoppning att regeringen — ehuru frågan om skrivelseförslaget redan genom Första Kammarens beslut är fallen denna gång — på grund af de principer, som redan äro af Riksdagen fastställda och innehållas i detta skrivelseförslag, skall till en kommande riksdag aflåta ett nytt förslag, bygdt på de grunder som Riksdagen och på visst sätt äfven regeringen sjelf förut accepterat.

Med uttalande af den opinion, att det af Herr Key framlagda skrivelseförslag är den enda rätta vägen, som så snart som möjligt leder till en lycklig och verklig lösning af den mycket omtvistade frågan, anhåller jag om bifall till detta skrivelseförslag.

Herr Samuel Johnson: Jag har begärt ordet för att tillkännagifva min ståndpunkt i denna fråga, ehuru jag medgifver att detta nästan kan synas öfverflödigt, då jag antager att Kammaren

Angående försvarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

redan förut känner mina åsikter i detta fall. Jag skall icke tillåta mig att criticera hvarken Utskottets ledamöter eller regeringen, såsom vi nu fått höra från flera håll, till och med från reservanternes sida; ty jag respekterar och är tacksam mot alla dem, som ärligt och efter bästa förstånd försökt att så godt sig göra låter lösa denna fråga. Hvad jag deremot skulle kunna hafva anledning att klandra är det resultat, hvartill Utskottet kommit, ty det är nästan det sämsta som varit möjligt. Detta förefaller så mycket mer underligt som regeringen i sin proposition lemnat Utskottet så rikt material att bearbeta, att man hade haft anledning hoppas att Utskottet, med begagnande af detta, skulle, derest det varit enigt, hafva kunnat så att säga framföda ett bättre foster än det nu föreliggande förslaget. Af de förtjenstfulla reservationer, som blifvit mot betänkanDET afgifna, är den af Herr C. A. Larsson framställda af den beskaffenhet att jag skulle kunna sluta mig till densamma, derest den hade någon förhoppning att kring sig förena Kammarens majoritet. Då emellertid detta icke torde vara möjligt, och då det af Herr Key i går förmiddag framställda skrifvelseförslag i det närmaste öfverensstämmer med denna reservation, så kommer jag att med min röst understödja detta skrifvelseförslag.

Medan jag har ordet, ber jag att få erinra om ett yttrande af en talare från stockholmsbänken. Han sade nemligen, att om ett upprop gjordes till svenska folket att uttala sin åsigt om försvarsfrågan, så skulle alla rösta för Utskottets förslag. Hur stort förtroende och hur hög aktning jag än har för den man, som yttrade detta, måste jag dock helt och hållet bestrida hans påstående. Jag har sjelf från min hemort fått stark påtryckning att icke biträda detta förslag. Folket vill visserligen ha en lösning af frågan, men på en rättvis grund. Och komme den ärade talaren till min ort och gjorde ett sådant spörsmål, så tror jag, att befolkningen snarare skulle rösta för »Föreningen värnpligtens vänners» program, hvilken förenings ordförande talaren är, än för Utskottets förslag. Jag skulle önska, att han toge kännedom om förhållandena vid åtskilliga rusthåll, så skulle han få se först och främst huru hårdt tryckta rusthållarne äro och sedan hvilka trakasserier de ofta hafva med befälet, ehuru jag beträffande de senare ingalunda vill påstå att rätten alltid ligger på rusthållarnes sida. Jag skulle kunna åberopa många exempel i detta fall, men vill icke göra det, då här icke torde vara rätta platsen därför. Endast vill jag nämna, att då ett rusthåll är till salu, det vanligtvis är mycket svårt att finna köpare till hästen.

En af Utskottets ledamöter sade i går, att hvad Utskottet yttrat angående utsträckt öfningstid för den indelta armén icke egde någon betydelse, emedan denna mening genom ett misstag influtit i betänkanDET. En sådan förklaring förekommer mig minst sagt besynnerlig. Nu har emellertid en annan aktad ledamot af Utskottet å sin sida förklarat, att hvad som är skrifvet, det är

skrifvet, och jag är honom tacksam därför likasom för hans erkännande, att det föreliggande förslaget icke afser några lindringar för rust- och rotehållare, hvilket det heller icke gör.

Skulle Utskottets förslag segra, så fruktar jag att vår rättvise och samvetsgranne Konung komme i en svår ställning, då det blefve fråga om att lemna sin sanktion derå.

Jag upprepar mitt yrkande om bifall till det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget.

Herr Helander: Sedan jag under gårdagen blef antecknad för yttrandes afgifvande har diskussionen blifvit så långvarig och uttömmande, att det synes mig som om något vidare knappast kunde vara att i hufvudfrågan anföra. Jag skall därför ock desto hellre undvika att vidlyftigare i densamma ingå, som jag, om jag ej misräknat mig, torde vara den 56:te talaren i ordningen, som hittills uppträdt, vid hvilket förhållande det synes mig vara på tiden att man fattar sig kort. Emot den talare, som nyss yttrade sig från talareplatsen, nödgas jag dock framställa någon erinran. Han yttrade att motivet för det framlagda skrifvelseförslaget skulle hafva blifvit misstydt eller misskändt, och att, om Utskottets förslag godkändes, detta skulle leda till längre uppskof med denna viktiga frågas lösning, än om man antog skrifvelseförslaget. Hvad den förra saken angår, bör jag nämna, att jag för egen del visserligen gern vill tro, att de som omfatta skrifvelseförslaget äfven hafva allvar med detsamma och åsyfta lösning af frågan; men ingen må undra deröfver om inom eller utom Riksdagen skulle finnas en motsatt uppfattning, emedan det ju är tydligt att, då hvad skrifvelseförslaget innehåller icke tillåter sammanjemkning med något annat föreliggande förslag, samma skrifvelseförslag således till sin verkan nödvändigt kommer att innefatta detsamma som rent afslag på alltsammans, för den händelse att begge Kamrarna icke godkänna det förslaget. Då nu ett sådant godkännande väl svärigen kunde förväntas af Första Kammaren, låg det nära till hands att antaga, att de som förenat sig om skrifvelseförslaget nu icke åsyftade frågans lyckliga lösning. Hurudana än motiven i verkligheten äro, så är det dock nu fullkomligt visst, sedan Första Kammaren godkänt Utskottets förslag, att bifall till skrifvelseförslaget medför frågans fall äfven för denna gång. Vid sådant förhållande är det väl ock, i motsats till hvad den nyss nämnde representanten från talareplatsen antog, säkert, att bifall till skrifvelseförslaget, hvarigenom Riksdagen nu icke uttalar sig för något sätt att lösa frågan, kommer att till en oviss framtid samma fråga undanskjuta.

Oaktadt jag finner billighet tala för att, med försvarsverkets utsträckning på sätt Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagit, någon lindring beredes rust- och rotehållarne, anser jag likväl att den tillökning i försvarskraft, som genom antagandet af någotdera af dessa förslag skulle uppkomma, blefve allt för ringa i förhållande till nu före-

Angående förslagna lindringar för rust- och rotehållet. Jag skulle derföre helst önskat bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt; men då ingen utsigt finnes för framgång åt samma förslag, och då jag anser försvarsverkets tillstånd för det närvarande för rikets säkerhet vara rent af vådligt, vill jag rösta för bifall till Utskottets förslag.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Herr Stråle: Likasom föregående talare skall jag icke vara så ogrannlaga, att jag tillåter mig upprepa alla de skäl, hvilka nu här på andra dagen blifvit anförda för bifall till Utskottets förslag, så mycket mindre som jag icke kan åberopa egenskapen af vare sig militär eller landtbrukare, äfven om en lycklig tillfällighet vid valurnan gifvit mig en ganska krigisk omgifning, hvilken äfven smittat mig. Men det lärer icke kunna förnekas att det är representantens första pligt att i en fråga sådan som denna offentligen angifva sin ståndpunkt till densamma. Jag tillåter mig icke, som sagdt, att ingå i någon undersökning af skälen vare sig för eller emot Utskottets förslag. Det har redan så många tillkännagifvit att de icke känna sig fullt tillfredsställda med detta förslag, att jag kan med dem instämma, och vill endast tillägga att, enligt mitt förmenande, bland de brister, af hvilka förslaget lider, den största synes mig vara just den, att förslaget tillfredsställer ingen, vare sig i militäriskt, politiskt eller ekonomiskt afseende. Jag tror äfven att det hade varit lyckligt för frågans lösning, om ett förslag nu kunnat framläggas i den riktningen, att landets invånare blifvit mera lika beskattade än förhållandet är för närvarande. Förslagets största fördel åter är den, att vi få öfvergå från intet till något och att vi ändtligen blifva i tillfälle att uttaga det första svaga steget, huru litet det än må vara. Möjligen kommer vårt land ej att under den närmaste framtiden deltaga i en strid mellan folkkracer, sådan äfven vår tid bevittnat och som för icke länge sedan förhärjade det sköna Frankrike. Det är också möjligt att vi blifva oberörda af det krig, som under religionens mask just nu upplägar i östern. Men hvem svarar för att vi icke här hemma kunna uppsökas af kriget, att icke landets stigande välmåga, att icke den njutningslystnad, som följer, och den veklighet, som går i spåren af välmågan, skall locka någon rofgirig granne att under den nu brukliga humana benämningen »annektering» försöka ett anfall mot vårt land och vår frihet. Hvem bland oss vill stå till svars om genom vårt förvällande, likasom under den stora ofredens tid landet dervid blott eger till sitt försvar en ringa och illa väpnad hop, äfven om denna skara med lif och mod går sin egen och kanske äfven fosterlandets undergång till mötes. Hvem bland oss vill stå till svars om genom vårt förvällande vårt fosterland framdeles, såsom i början af århundradet, skulle gripas af den förtviflan, som fann sitt uttryck hos vår störste skald i detta århundrade. För min del anser jag, att jag skulle stå ganska illa till svars för det medborgerliga förtroende, som beredt mig tillfälle att i dag tala från denna plats, om jag ett enda ögonblick tvekade

att lemna min voteringsedel för bifall till Utskottets förslag och ännu sämre till svars inför mig sjelf, om jag tvekade att offentligen uttala denna min åsigt.

Jag har velat begagna detta tillfälle att tillkännagifva min åsigt härutinnan och avslutar mitt korta anförande med yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.

(Forts.)

Herr Lind: Innan jag hade den äran att blifva medlem af denna Kammare, hyste jag helt andra tankar beträffande nödvändigheten af en nations uppoffringar för sitt lands försvar än nu. Jag hade nemligen med glädje förnummit, att i vissa främmande länder uppstått föreningar, som önskade afväpning, och jag närde den förhoppningen, att denna idé skulle vinna insteg äfven inom vårt land, på det att man dädanefter icke måtte behöfva spilla tid, penningar och möda på dessa härordningar med alla deras mordmaskinerier. Men sedan jag någon tid närvarit vid riksdagen, kom jag underfund med, att det icke var något hopp att få dylik för- ening införd här inom Riksdagen. Likväl måste jag erkänna, att jag med en inre tillfredsställelse förnummit, det från ett och annat håll af vårt land försports dylika föreningars uppkomst, hvilka jag vill önska all framgång och lycka. Tänkom oss, om vårt lands regering och folk ville besluta en allmän afväpning, hvilket vackert föredöme ett sådant steg skulle blifva för Europas öfriga länder och folk. Ack! om så hände, skulle mången med mig sjunga hallelujah!

Det kan väl synas förmätet af mig att upptaga Kammarens tid, då jag redan under loppet af gårdagen gaf tillkänna, att jag instämde i det af Herr Key framlagda förslaget, och jag sedermera äfven instämt med Herr Liss Olof Larsson från Dalarne i hans anförande. Jag kan dock icke undgå att nämna, att jag vid denna riksdags början hyste en åsigt, som jag till en del uttryckte i min då väckta motion, angående förberedande militära öfningar i folkskolorna. Jag hade då den inre föreställningen — ehuru jag icke vågade framställa fullständigt förslag i sådan rigtning — att om våra skolgossar i skolorna inhemtade de första handgreppen i vapens handtering och sedermera till 18 à 19 års ålder under någon kort tid öfvades inom socknarne samt derefter vid inom kommunerna inrättade skjutbanor tidtals öfvade sig i målskjutning, den nödiga färdigheten i vapens handtering på sådant sätt lättast skulle kunna vinnas. Jag hade den tanken inom mig, att sedermera hvarje svensk yngling vid 21 eller 22 år skulle kunna inkallas till en öfning af större omfång, för att äfven vinna kännedom om fältöfningarne och det större militära lifvet i allmänhet.

Jag har här med ledsnad hört åtskilliga yttranden. Jag hörde någon säga: vi skola passa oss nu, så att de göra något innan det blir för sent. Ja, deri vill jag visserligen gerna instämma, men denne samme talare sade vidare: jorden är fast, derfore skall *den* bära den största tungan. Kan detta — jag frågar Eder, mine Her-

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

rar — vara rätt och billigt? Vi skola komma ihåg huru Carl XI gick till väga, när han skapade indelningsverket. Han höll möten med invånarna i nästan alla landets delar. börde deras tankar och resonnerade med dem öfver saken. Jordbruket var den tiden den enda näring, som nära nog fans att tillgå, för att påbörda den samma tryckande onera, och sådana ha vi fått; skall därför aldrig någon rättvis fördelning ske i våra skatteförhållanden, äfven med afseende på landets försvar. Nej, svarar man, för jorden är fast. Måne detta kan vara förenligt med att sprida trefnad i landet, att så der handskas med modernäringen. Jag tror att, om regeringen ville utsända kunnige personer att samtala om saken med landets inbyggare, enkannerligen rust- och rotelhållarne och deras arbetare, hvilka utgöra den stora massan af befolkningen, en helt annan ställning skulle göra sig gällande både inom Regeringen och Riksdagen, än den, som nu förefinnes. Här tvistas år efter år, utan att man kommer till något resultat — och hvarföre? Jo, därför, att de enskilda intressena stå i vägen. Alla försäkra, att de icke tala i eget intresse, utan i fäderneslandets. Vore det så, då skulle ock representanterne från land och stad mötas — mötas på halfva vägen, om jag så må säga — och, jag frågar: har icke det så mycket utskrikna landtmannapartiet gjort mycket i det fallet?

Det har varit så mycket ordadt i denna fråga, att jag med min ringa förmåga icke tilltror mig kunna lemna något bidrag till dess lösning på annat sätt, än att jag håller fast vid Herr Keys förslag. Dock vill jag ännu besvara ett och annat yttrande, som här blifvit under diskussionen faldt.

Herr Grefve Björnstjerna upprörde minnena från 1809. Ja, mine Herrar, 1809 års minnen lefva måhända qvar i menige mans både hjerna och hjerta! Och dessa minnen äro af rätt sorglig art, emedan hvarje ädelt svenskt hjerta blöder, när man ihågkommer 1809 års landtvärusmän och deras öde.

Herr Adlersparre uttryckte också, att 1809 års bondestånd satte sig emot remitterande af bevaringslagen, men att de sedan ångrade sig och bådo Konungen om ursäkt genom en deputation. Men, mine Herrar, hvarifrån kom denna deputation? Jag vill visst icke kasta några skuggor öfver män, som för länge sedan hvila i grafven. Men vi veta nog alla, att det var bondeståndets talman och sekreterare jemte några deras goda vänner, som gingo upp till Kongl. Maj:t och bådo om nådig ursäkt.

Hvad angår 1812 års bevaringslag, så är det väl en sanning, att, enligt officiella handlingar, denna lag icke rönt motstånd. Men enskilda författare gifva oss den upplysning, att ett ofantligt stort motstånd mot lagen yppade sig inom bondeståndet. Detta stånd protesterade vid enskilda öfverläggningar mot lagen, men icke desto mindre måste ståndet gifva vika för öfvermakten och, enär tre stånd redan hade i sinnet att ingå på Kongl. Maj:ts förslag, äfven för sin del antaga detsamma.

Herr Sundin sade i dag, att han skulle så dana sin son, att denne skulle känna sig stolt öfver att stå i ledet bredvid den simple mannen. Jag frågar den ürade amiralen, om icke det går an att säga, att den simple mannen kan vara en lika god fosterlandsvän som hans son. Herr Sundins yttrande påminner mig om ett samtal vid 1812 års riksdag mellan en rust- eller rothållare och en högt uppsatt general. Då den senare sade, att någon skilnad mellan deras söner icke skulle finnas enligt beväringlagen, svarade rust- eller rothållaren: »skilnaden mellan din son och min son blir den, att din sons kapp kommer att dansa öfver min sons rygg».

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Jag beklagar, att den nu föreliggande frågan fått en sådan utgång i Första Kammaren, som den der erhållit, och, då jag tror, att det finnes män från Första Kammaren, som nu sitta på denna Kammares läktare såsom åhörare, så får jag säga, att jag visserligen icke har den äran att vara med dem bekant, men att jag djupt beklagar, om de deltagit i det beslut, som Första Kammaren fattat. Jag frågar de Herrar, som utgjort majoriteten inom Första Kammaren, om de gjort sig förtrogna med menige man och allmogen. Hade de gjort sig förtrogna med den allmoge, på hvilken försvarstungan hvilar, så hade de säkerligen icke fattat ett sådant beslut, som de nu gjort. Det är min fulla öfvertygelse.

Jag skall äfven be att få uttala min ledsnad om, derest vi skulle komma att segra i denna fråga och lyckas få Herr Keys förslag genomdrifvet, regeringen icke skulle fästa något afseende å detta förslag. Det skulle vara mycket beklagligt både för regeringens och folkets skull. Försvarsfrågan är en mycket allvarsam sak, och om vi skola få vårt försvar ordnadt på något lämpligt sätt, måste stads- och landrepresentanterna vara något tillmötesgående. Skola vi hafva en härordning, måste den icke vara mera tryckande för landtbefolkningen än för öfriga samhällsklasser, ty det kunde annars lätt hända, att landtbefolkningen förlorade fosterlandskärleken. Och huru stå Herrarne då? Jo, då stå Herrarne enstaka. Förlorar landtbefolkningen sin fosterlandskärlek, så beklagar jag i sanning vårt land.

Jag yrkar bifall till Herr Keys förslag.

Herr Asker: Vi stå i dessa dagar såsom folkets representanter inför afgörandet af en fråga, som väl måste anses vara en af de viktigaste, som kan på svensk riksdag förekomma. Frågan har länge varit föremål för behandling och under denna långvariga öfverläggning har man mer än väl fått tillfälle att höra omtalas de skilda öden, som hon varit underkastad. Det gäller nu att pröfva huruvida tiden kan vara inne att öfvergå från ord till handling. Första Kammaren har lemnat oss svaret på denna fråga. Det stora flertalet der har, med frånträdande af skiljaktiga åsichter, räckt hvarandra handen för att komma till ett beslut, hvilket, om det än icke

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

afslutar frågan, likvisst måste anses vara ett steg framåt till frågans slutliga lösning.

Man har i denna Kammare sökt på alla möjliga sätt öfvertyga oss om gagneligheten af att antaga ett här framlagdt skrifvelseförslag, hvilket skulle åter upplifva 1873 års riksdags skrifvelse. Detta skrifvelseförslag har redan varit föremål för hvarjehanda betraktelser och jag skall icke länge upptaga tiden dermed. Jag kan likväl icke återhålla den tanken, att det på mig och mången inom Kammaren gjort ett eget intryck. Jag ser deri både stora och små ord, men de små orden tillintetgöra de stora. Jag ser deri löften och förhoppningar, men nästan på hvarje rad ser jag äfven något så obestämdt och lösligt, att jag nästan icke vet hvad jag läser. Det förefaller mig till och med, som om jag deri saknade det manliga, bestämda svenska språk, som borde talas på svensk riksdag.

Men, äfven om skrifvelsen skulle vara affattad på ett sätt, som i vissa delar kunde vara tillfredsställande för den allmänna meningen, så tillåter jag mig dock hemställa till Kammaren, hvartill det nu skulle gagna att godkänna en så beskaffad skrifvelse. Dermed skulle vinnas ingenting. Vid jemförelse med Första Kammarens beslut, skulle i alla fall ett bifall till hvilket skrifvelseförslag som helst icke innebära något annat än ett afslag eller undanskjutande af den viktiga frågan. Skulle landtmannapartiet genom sin öfvervigt i Kammaren vilja bidraga till ett sådant resultat, då Riksdagen likväl nu skulle kunna taga det första steget till utveckling af vårt försvar till betryggande af vår sjelfständighet, till hägn om vårt fosterland.

Frågan är i sig sjelf, liksom hvarje annan stor samhällsfråga, af sådan beskaffenhet, att den icke bör lättvindigt behandlas. Under mer än tre decennier har jag haft tillfälle att dels personligen och dels på afstånd, efter måttet af min uppfattningsgäfv, följa de allmänna ärendenas gång i mitt fosterland, och jag har dervid kommit till den erfarenhet, att en så stor, omfattande och betydelsefull samhällsfråga, som denna, icke kan med ens lösas. Hon fordrar ovilkorligen sin tid, och man måste, om man vill vinna målet, gå steg för steg mot detsamma. Om vi kasta en blick tillbaka på skatteförenklingsfrågan eller representationsreformen, dessa två stora frågor, så finna vi huru många förberedande åtgärder och beslut måste fattas och vidtagas, hvilka mötande hinder måste undanröjas, innan man i dessa frågor kunde komma till något afgörande resultat, och det är först nyligen, som skatteförenklingsfrågan nalkades sin bestämmelse, derigenom att räntan förvandlades till en fix summa i penningar.

Genom 1873 års skrifvelse sammanknöt Riksdagen icke mindre än tre stora frågor med hvarandra: härordningsfrågan samt frågorna om indelningsverkets och grundskatternas afskaffande. Tro Herrarne verkligen att det är möjligt att finna en regering, som är i stånd att framlägga ett antagligt förslag i dessa tre frågor på en gång,

och att det finnes en Riksdag, som vågar på en gång lösa dem? För min del betvivlar jag detta, emedan hvarje stor fråga måste erhålla sin särskilda behandling, om den skall kunna vinna en god och ändamålsenlig lösning, hvaraf följer att hvarje sak för sig fordrar sin omsorg och sin pröfning. Två stora organisationsfrågor, som djupt ingripa i statens inre lif, böra icke, enligt min uppfattning, sammanknyttas eller göras beroende af frågan om vårt nationalförsvar, som är villkoret för rikets bestånd.

Om jag, efter dessa i allmänhet förutskickade åsikter, öfvergår till Utskottets förslag och vill förklara för mig dess betydelse, så erkänner jag, att jag befinner mig i en viss förlägenhet, då jag hör den ene talaren säga, att Utskottets förslag går ut på att bibehålla indelningsverket och den andre, att Utskottets förslag är blott en förklädd framställning af Kongl. Maj:ts proposition, hvilken man icke vill bifalla. Hvilken åsigt är väl den rätta? Deri ligger just, enligt mitt omdöme, en förtjenst hos Utskottet, att båda dessa mot hvarandra stående åsikter kunnat framhållas, enär denna omständighet utgör ett bevis för riktigheten af den uppfattning, att Utskottets förslag, om det godkännes, lemnar representationen fritt att välja den väg, man vill beträda för att vinna målet, hvartill vi alla sträfva, det, som säkrast tryggar vårt fosterland. Man har visserligen fäst sig vid vissa i betänkandets motivering förekommande uttryck, der Utskottet talar med välvilja om indelningsverket; men det må väl icke förtänkas Utskottet eller hvem det vara må att hysa en sådan tanke, alldenstund indelningsverket väl förtjenar ett vida bättre öde än att begravas och nedmyllas medan det ännu lefver. Emellertid innefattar sjelfva framställningen och slutet af Utskottets betänkande, det vill säga den mening, om hvilken vi skola besluta, hvarken något villkor om indelningsverkets bibehållande eller något förbehåll om utsträckt värnpligt i detta ords egentliga omfattning. Förslaget kan således antagas och godkännas, till hvilkendera meningen man än bekänner sig. Det är något att bygga på, något att börja med och på denna grund kan man sedan arbeta på det sätt regering och riksdag pröfva bäst vara.

Under öfverläggningen har jag i sanning mycket förvånat mig öfver dessa, såsom mig synes, högst anmärkningsvärda, yttranden, enligt hvilka man förklarar de föreslagna lindringarne icke vara af ringaste betydelse i förhållande till den utsträckt börd, som genom förslaget skulle påläggas rust- och rotehållare. Dessa lindringar uppgå dock samtliga i värde till mera än en million kronor. Om man beräknar indelningsverkets börd till omkring $4\frac{1}{2}$ millioner kronor och derifrån afdrager minst en million, så återstår blott $3\frac{1}{2}$ millioner kronor. Detta är ju icke en så obetydlig eftergift på en gång, att den borde alldeles förkastas. Om jag icke misstager mig, är äfven från statsrådsbänken yttradt, att detta förslag vore att anse som en början till skattejemkning och att det öfriga kunde småningom vinnas.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

En talare yttrade några ord om stadsrepresentanternas obenägenhet att gå landtmannapartiets önsknings till mötes. Detta synes mig dock vara en orättvis och oförtjent beskyllning. Jag kan likväl icke taga detta yttrande åt mig, emedan jag vågar hoppas, att det icke skall finnas en enda ledamot i Kammaren, som misstänker mig för att vilja tillråda ett beslut, som icke vore enligt min öfvertygelse både till fosterlandets och till folkets gemensamma bästa. Jag kan visserligen misstaga mig i saken, men icke i min afsigt att söka främja rättvisa och billighet.

Men hvad blir följden, om Kammaren låter frågan vid denna riksdag förfalla? Jo, frågans lösning undanskjutes, men indelningsverket kvarstår utan några lindringar. Kan detta vara klokt? All framgång ligger i att börja och sedan i att fortsätta hvad man börjat.

Det förefaller mig såsom ett egendomligt jūrtecken, ja, nästan såsom en betydelsefull varning, att, medan vi här öfverlägga, eller, om man så vill, tvista om några dagars utsträckta öfningar för våra värnpligtige, så veta vi icke huru många dagar eller timmar det kan dröja, innan två stora stater börja ett vidtutseende krig med hvarandra. Man kan visserligen säga, att det är ett aflägsset krig, att det rör oss icke, att vi äro skyddade bakom våra klippor, vårt land är så aflägsse beläget, vi äro ett fredsälskande folk; oss vill ingen något ondt. Men, mine Herrar! så uppfattas likväl icke denna fråga, när man ser sig om i de utländska tidningarne för dagen. Redan har en panik inträdt på mer än en af Europas börser. Redan börja makterna på allvar sina rustningar, ehuru de hoppas att blifva oberörda af kriget. Med anledning af dessa tilldragelser tillåter jag mig påminna om följande ord af ett bland Sveriges bortgångna snillen, biskop Agardh:

»Hvarje krig mellan de stora staterna kan tillika blifva ett europeiskt. De skola indraga deruti de öfriga mindre, de skola söka tvinga dessa dertill och, sedan de gjort det, skola de vid den följande stora fredskongressen införlifva dem med sina stater och skicka dem ett protokollsutdrag derpå».

Jag hoppas innerligt, att en sådan händelse aldrig må kunna ifrågakomma för det gamla Sverige, än mindre för de förenade rikena. Dock böra vi icke förgäta såsom ett varningstecken, att vi lefva i de diplomatiska protokollsutdragens tid.

»Må Skandinavien», säger vidare Agardh, »bygga sin sjelfständighet derpå, att det kan försvara sig sjelft. Först då skall det blifva viktigt för Europa, dess förbund eftersträfvast, dess neutralitet hållas helig».

Mine Herrar! Utskottet har till förstärkning af vårt sjelfförsvar anvisat oss en *god väg*, icke en *skiljoväg*!

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Hedin: Herr Talman! Derest vår grundlag medgäfvit ett sådant tillvägagående, som det vi nyligen haft tillfälle bevittna i vårt

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

grannlands Andra Kammare, synes det mig troligt att vi i detta ögonblick skulle befinna oss ett godt stycke längre fram på vår föredragningslista. Kan hända vore det också en fördel, om man hade grundlagsenlig rätt att afklippa all vidare diskussion, då, såsom i detta fall, beslutet å ena sidan i sjelfva verket är fattadt på förhand. När i går den talare, som öppnade debatten i denna fråga, uttalade en kort och kraftig förkastelsedom öfver såväl Kongl. Majts som Utskottets förslag och i stället påyrkade antagandet af ett i ett skrifvelseförslag insvept nej, tycktes mig som hörde jag genom hans anförande klinga ordet »afslutning». Det har sedermera under diskussionens fortgång bekräftat sig, att, som jag nyss sade, beslutet å ena sidan i sjelfva verket var fattadt redan på förhand. Jag skall icke uttala något klander öfver ett sådant tillvägagående, men jag tillåter mig att uttrycka mitt beklagande deröfver. Jag tror mig kunna, efter hvad jag sjelf känner med mig, sluta till känslorna hos dem som i denna sak stå på samma sida som jag, och tror mig derföre kunna försäkra, att vi kommo hit till denna debatt med den upprigtigaste, den ärligaste afsigt att visa tillmötesgående, om man nemligen velat göra oss den äran att framlägga något positivt ändringsförslag. För min del åtminstone skulle jag icke hyst någon tvekan vid att gå in på en ganska betydlig utsträckning af lindringarne åt rust- och rothållare; och jag vet att mången af de med mig i hufvudsaken liktänkande delar denna min åsigt. Den ärade representanten från Öland, om hvilken jag har den öfvertygelsen att äfven han önskar en lösning af denna fråga, hade således icke rätt att säga att det vore vårt fel om icke försvarsfrågan vid denna riksdag blefve löst, och han gjorde oss orätt, då han anklagade oss för att icke vilja göra några eftergifter. Jag vågar utan fruktan säga, att historien skall döma på hvilkendera sidan man under det sistförflutna årtiondet visat största benägenheten för eftergifter.

Den ärade representanten för södra Tjust, hvilken uttalade en kort förkastelsedom öfver samtliga de förslag, på basis hvaraf en förberedelse till lösning af försvarsfrågan nu skulle kunnat åstadkommas, motiverade lika kort sitt skrifvelseförslag. Jag skall emellertid be att från representanten för södra Tjust år 1877 få vädja till representanten för södra Tjust år 1875. Den 19 Maj sistnämnde år yttrade nämnde representant i denna Kammare: »Men skulle Kongl. Maj:t, i fall alldeles olikartade beslut fattas eller allt nu blefve afslaget, icke vidare framlägga något förslag, så skulle detta verkligen icke förvåna mig». Samma ärade representant uppräknade i sitt anförande i går åtskilliga, som jag förmodar han ansåg, onda ting, vid hvilka han förmenade man nu skulle hafva börjat tröttna. Han sade att man vore trött på alla dessa olika Kongl. propositioner och utskottsbetänkanden, man vore trött på kammardebatternas mängd och längd. Han glömde dock i sin uppräknade en sak, vid hvilken man äfven börjat tröttna, och vid hvilken han

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

sjelf efter hvad det vill synas, redan för två år sedan var på god väg att blifva trött. I fortsättningen af det yttrande hvaraf jag nyss uppläste en del, heter det nemligen: »jag skulle alldeles icke undra öfver, om Kongl. Maj:t tröttnade och såge tiden an, till dess Riksdagen visar sig veta hvad den sjelf vill». Jag står nu på samma standpunkt som han intog för två år sedan. Jag för min del har nu tröttnat på dessa upprepade nej, som söka nödtorftigt skyla sin nakenhet i en skrifvelse; jag skall *aldrig* afgifva min röst för en sådan skrifvelse, den må nu vara formulerad såsom den hvilken i går framlades eller på något annat sätt; nej aldrig, aldrig! man har visserligen sökt öfvertyga oss om att en sådan skrifvelse icke skulle innebära det samma som ett afslag, men, för att nu icke vädja till erfarenheten från de sista tio åren, ber jag att få påpeka åtskilliga upplysande uttalanden som under diskussionen i går förekommo. En ärad talare här i min närhet yttrade bland annat, att det »är icke meningen att denna skrifvelse skall vara härordningsförslaget». Nej, naturligtvis har icke något sådant varit meningen, helt enkelt derföre att det vore omöjligt, otänkbart. Men om denna skrifvelse, mot förmodan, skulle af Kongl. Maj:t finnas lämplig att antagas såsom utgångspunkt för ett nytt förslag i ämnet, om dess sväfvande grunder skola af en ny komité bearbetas och till sina konsekvenser utvecklas, hvem vågar väl då påstå — jag tviflar visst icke på upprigtigheten af de löften och försäkringar som nu afgifvits, men jag tillåter mig dock fråga — hvem vågar väl svara för att vi ej då skola få se träda fram i dagen åtskilliga meningsskiljaktigheter, som nu lyckats förena sig och dölja sig blott under frasernas hölje. En annan talare fälde äfven ett yttrande som är i lika hög grad upplysande. Denne talare motsatte sig att man nu skulle uttaga det i hans tanke öfverdådigt stora steg i afseende å öfningstiden, som af Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagits, samt tillade att det vore långt mindre farligt — jag ber att få nämna det jag citerar ordagrant — det vore långt mindre farligt att antaga Herr Keys förslag om 90 dagars öfnings-tid. Detta förord för ett förslag, som talar om 90 dagars öfning, yttrades af en talare, som motsatte sig öfningstidens utsträckning till 62 dagar, emedan detta senare vore ett allt för stort steg. eg-nadt att väcka ett vådligt missnöje: jag öfverlemnar åt Kammarrens ärade ledamöter att sjelfve bilda sig en uppfattning af den mening med skrifvelsförslaget som sålunda kom i dagen från en af dem som förklarar sig vilja understödja samma förslag!

Jag tillåter mig att anhålla om bifall till Utskottets förslag, icke derför att jag beundrar detta förslag; nej, långt derifrån. Jag kan icke fördölja för mig att Utskottet i icke oväsentliga punkter försämrat Kongl. Maj:ts förslag. Icke heller kan jag med glad hjerta biträda ett utskottsbitänkande med sådana motiv som det nu föreliggande. Jag vill nu icke tala om, att Utskottet i ett ögonblick, då det skulle varit önskligt att vi alla fått förblifva på neu-

tral mark, likväl funnit lämpligt att i starka ordalag uttala sig mot en värnpligts-härordning såsom framtidsmål. Men något hvar-*Angående försvarsväsendets ordnande.*
 emot jag icke kan underlåta att nedlägga min protest är Utskottets yttrande att det skulle vara af nöden att vidtaga särskilda åtgärder för att mildra intrycket af »lagens noggranna tillämpning». Har det då verkligen gått så långt i vårt land? Är det verkligen så illa bestämdt med svensk samhällsordning och aktning för lag att man har anledning befara att en lag, som af Kongl. Maj:t och Riksdag i grundlagsenlig ordning beslutats, skall, om den noggrant tillämpas, väcka ett sådant missnöje att, följderna deraf icke låta sig förutses? Har det kommit så långt? Skola vi till den grad böja oss för de vexlande uttalandena från några folkmöten, eller kanske från skrännet af »afväpningsvännerna» i hertigdömet Skåne? Nej, vare det långt ifrån mig att erkänna något sådant. Mitt ogillande gäller icke den särskilda åtgärden Utskottet i nämnda syfte föreslagit, ty den kan af annat skäl vara berättigad; men jag har ansett mig böra nedlägga min protest mot det anförda motivet.

Detta är för öfrigt icke det enda ställe i Utskottets betänkande, der man hänvisar till hvad man kallat den allmänna meningen i landet, och äfven under diskussionen har jag hört samma allmänna mening varnande åberopas af mer än en talare. Ja, en ärad reservant inom Utskottet har låtit oss veta att det skulle väcka stor oro och bekymmer i landet, om man nu utsträckte beväringens öfnings-tid till 62 dagar, och en annan har sagt, att det icke kan vara klokt att nu på en gång taga ett så stort steg, att man borde fästa afseende vid folkets uppfattning o. s. v. Först och främst ber jag att få erinra, att det synes mig ganska vanskligt att utröna hvad som i denna fråga är den s. k. allmänna meningen. Jag antager, att Riksdagen själf gör anspråk på att vara det säkraste, mest tillförlitliga uttrycket för denna allmänna mening. Om så är, må man då besinna huruledes, endast under loppet af de tio sista åren. 1867 års Riksdag uttalat sig för grundsatsen om stam och beväring — stammen bestående af befäl och trupp — men deremot 1873 års Riksdags skrifvelse, om man blott vill läsa den och tolka den i dess sammanhang, otvetydigt uttalat sig för en ren värnpligtsarmé med blott befälskadrer, ty uttrycket kadresoldater, som för öfrigt förekommer endast i motiven, men icke i själfva den sammanfattade slutmeningen, kan icke, enligt hvad skrifvelsens ord om det sannolika antalet af de blifvande kadrerne tydligen visar, afse något annat än en reservtillgång å underbefäl. Må man vidare ihågkomma, att 1867 års Riksdag uttalat sig för bibehållande af indelningsverket, men 1873 års Riksdag mot detsamma, att Riksdagen år 1875 splittrade sig i två läger, det ena för allmän värnpligt, det andra för en härorganisation, bygd på grundvalen af stam och beväring, samt slutligen att nu 1877 års försvarsutskott kraftigt afvärjt och reserverat sig mot hvarje tanke på en ren värnpligtshärordning. Om man be-sinnar allt detta, må väl med skäl kunna frågas, hvar den kunskaps-

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.
(Forts.)

källa finnes, ur hvilken man kan hemta en tillförlitlig kännedom om »den allmänna meningen» i denna fråga. Kan man icke tilläfventyrs på denna allmänna mening, för så vidt Riksdagens skiftande uttalanden och beslut skola anses utgöra ett uttryck deraf, snarare tillämpa folkvisans ord: »ditt sinne vill jag likna vid en blåsande vind, som far hela världen omkring».

För öfrigt, äfven om den allmänna meningen, hvilken så mycket åberopas och som man här framhåller emot oss liksom ett hot, då vi gå att uppfylla vår pligt såsom folkrepresentanter, äfven om, säger jag, denna allmänna mening funnes till lika säkert, som jag för min del tror att den icke finnes till, så ber jag att få erinra om, att det är folkrepresentantens pligt att gå i spetsen för den allmänna meningen, att leda densamma i stället för att låta sig ledas, hvilket sistnämnda — såsom historien på mångt sitt blad visar — icke betyder annat än låta sig af folkmeningen tyranniseras. Det öfverensstämmer för öfrigt hvarken med svenskt lynne eller med svensk grundlag att mottaga några imperativa mandat, minst af den nyckfullaste af alla herskare, den allmänna opinionen. Annorlunda än de, som nu hota med den allmänna opinionen, tänkte för omkring sjutio år tillbaka, vid det nya statsskicket gryning, en Anders Danielsson och hans meningsfränder. Under den ursinniga — jag kan icke använda ett lindrigare uttryck — uppståndelse, som egde rum inom Bondeståndet vid 1823 års riksdag med anledning af representantens för Norrbotten, Johan Jakob Rutbergs motion om värnpligtens utsträckning och indelningsverkets upphäfvande yttrade Anders Danielsson bland annat följande: »Lifligt påminner jag mig den strid, som vid 1809 och 1810 årens riksdag fördes inom detta hedervärda stånd, då fråga om konskriptionen förekom. Jag var då en af de förste, som talade för densamma, och ibland de 30 ledamöter som hos regeringen anmälde vårt beslut att för våra hemmavarande deltaga i detta ädla nationalförsvar. Med hvilken ovilja ansågos vi icke af mängden: den gick så långt, att vi måste begära regeringens beskydd för våra personer, och hvilka uppträden följde icke sedermera i landsorterna? Förslaget gick likväl slutligen igenom, och hvem klandrar numera vårt förhållande? Tvärtom rättfärdigas omsorgen, den vi använde: den var då förenad med våda och bekymmer. Nu åter erkänner hvarje redlig svensk, att i nationalbeväringen ligger vår styrka och det säkraste medel till upprätthållande af svenska namnets ära.» Se der en rätt folkrepresentant i mitt sinne!

Genom det beslut, som Andra Kammaren nu går att fatta, skall Kammaren besvara den frågan: Hafva vi sedan år 1867 gått framåt eller hafva vi skridit tillbaka i afseende på intresset för vårt fosterlands försvar, i afseende på villighet att derför underkasta oss nödiga uppoffringar? Jag hoppas att svaret härpå skall utfalla tillfredsställande; men ännu i denna stund kan den frågan tveksamt framställas. 1867 års Riksdags Särskilda Utskott, som uttalade sig

för en beväringsofning af sextio dagar, förklarade denna tid vara det minimum under hvilket man icke kunde komma, det minimum vid hvilket man endast under den förutsättning kunde stanna, att en del af krigsbildningen undangjordes före inträdet i den egentliga värnpligtsåldern. Det Särskilda Utskottet erinrade derom att öfningarne för vår armé, om man sammanräknade stammens längre och beväringens kortare öfningar, skulle i det hela komma att så när motsvara den schweitziska arméns öfningar, hvilken armé — säger Utskottet — såsom bekant är den minst öfvade i Europa. Jag ber att få nämna att sedan dess har genom den nya armélagen af år 1874 den schweitziska arméns öfningstid blifvit betydligt utsträckt. Den åsigt, som uttalades af 1867 års Särskilda Utskott vidhölls uti krigsministrernas förslag 1869; och i förslaget af 1871, då man af praktiska skäl hade funnit sig böra låta de så kallade förberedande öfningarne före beväringens bortfalla, föreslogs åttiotvå dagars öfning. Andra Kammarens majoritet vid 1875 års riksdag uttalade sig för nittio dagar.

Angående försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Nu har Kongl. Maj:t begärt endast 62 dagars öfningstid, och detta har Utskottet tillstyrkt, men deremot har det mött motstånd af reservanter, af hvilka en vill medgifva — jag tänker för en längre tid — endast 45 dagar och en annan 42 dagar från år 1880; och man har i åtskilliga anföranden betecknat såsom icke öfverensstämmande med nödig varsamhet, om man nu skulle taga ett så förfärligt stort steg som det, hvilket år 1867 betecknades såsom, om uttrycket tillåtes mig, det minsta tänkbara minimum. På samma gång kan man få höra — det är första gången sådana ord träffa mina öron — sådana uttalanden som detta: »det är mig motbjudande» — märk väl, jag citerar ordagrant — »det är mig motbjudande hvarje gång man skall göra uppoffringar för landets försvar!» Jag säger derföre, att ännu i denna stund är denna fråga berättigad: hafva vi sedan år 1867 gått framåt, eller hafva vi skridit tillbaka? Svaret derpå ligger i det beslut Kammarerna nu kommer att fatta.

Den nästföregående högt ärade talaren har antydtt ett samband emellan representationsreformen och härordningsfrågan. Det är icke första gången man har nämnt dessa på en gång såsom med hvarandra förbundna och beslägtade. Om emellan dem finnes en inre frändskap — och för min del är jag derom öfvertygad, ty de hafva framsprungit ur samma moderna politiska idé — synes det mig numera också gifvet, att dessa två frågors yttre förlopp skall komma att förete en märklig likhet. Man bemödade sig länge att med ens omdana vårt gamla representationsskick — dessa bemödanden gå, såsom vi veta, tillbaka ända till 1809 års grundlagsstiftande Riksdag — men det ena efter det andra af dessa genomgripande förslag föll, och man beslöt sig slutligen för att genom partiela reformer på samma gång förbättra det bestående och bereda väg för det nya, som skulle komma i stället, så att man slutligen kom derhän, att det De Geer'ska förslaget kunde, såsom i sig sammanfattande resul-

Angående för-
svarsväsendets
ordnande.

(Forts.)

taten af en hel lång utveckling, vinna seger. Det är den väg, som är företecknad äfven för härordningsfrågan; det finnes nu ingen annan väg än de partiela reformernas. Man har äfven här försökt att omskapa allt på en gång, och äfven här började de försöken för lång tid tillbaka. Baltzar Bogislaus von Platens förslag år 1809 om en nationalarmering syftade mycket längre än man sedan kom i och med den allmänna beväringen. Redan år 1823 yrkades indelningsverkets upphäfvande. Vi hafva i senare tider sett fullständiga ombildningsförslag, år 1869, 1871 och 1875; de hafva alla delat så många stora representationsförslags öde. Nu stå vi åter vid de partiela reformernas väg; den skall, efter min öfvertygelse, föra oss, om än långsamt, till målet. Det är derföre som jag yrkar bifall till Utskottets förslag; och jag slutar med uttalande af den önskan, att vi icke längre måtte inför verlden uppföra skådespelet af ett litet folk med söndrade sinnen.

Som ytterligare många ledamöter anmält sig vilja tala, angående den förevarande frågan, uppsköts den vidare öfverläggningen till det sammanträde, som, enligt utfärdadt anslag, komme att hållas kl. 7 e. m.; och åtskildes nu Kammarrens ledamöter klockan $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.